

Examensarbeten

Institutionen för skogens ekologi och skötsel

2012:23

Umebors åsikter rörande grönområden

Umeå residents' opinions regarding green spaces

Johan Bäckman

Examensarbeten

Institutionen för skogens ekologi och skötsel

2012:23

Umebors åsikter rörande grönområden

Umeå residents' opinions regarding green spaces

Johan Bäckman

Nyckelord / *Keywords:*

Umeå, grönområden, stadsplanering, skog, rekreation, grönplanering, enkät, tätortsnära natur, fysisk planering, tätortsnära skogsbruk / *Umeå, green spaces, urban development, recreation, forest, green space planning, questionnaire, urban nature, planning, urban forestry*

ISSN 1654-1898

Umeå 2012

Sveriges Lantbruksuniversitet / *Swedish University of Agricultural Sciences*

Fakulteten för skogsvetenskap / *Faculty of Forest Sciences*

Skogligt magisterprogram/ Jägmästarprogrammet / *Master of Science in Forestry*

Examensarbete i skogshushållning / *Master degree thesis in Forest Management*

EX0643, 30 hp, avancerad nivå/ *advanced level A1E*

Handledare / *Supervisor:* Per Hansson, Ylva Lundell

SLU, Inst för skogens ekologi och skötsel / *SLU, Dept of Forest Ecology and Management*

Examinator / *Examiner:* Lars Lundqvist

SLU, Inst för skogens ekologi och skötsel / *SLU, Dept of Forest Ecology and Management*

I denna rapport redovisas ett examensarbete utfört vid Institutionen för skogens ekologi och skötsel, Skogsvetenskapliga fakulteten, SLU. Arbetet har handledts och granskats av handledaren, och godkänts av examinator. För rapportens slutliga innehåll är dock författaren ensam ansvarig.

This report presents an MSc/BSc thesis at the Department of Forest Ecology and Management, Faculty of Forest Sciences, SLU. The work has been supervised and reviewed by the supervisor, and been approved by the examiner. However, the author is the sole responsible for the content.

Förord

Först och främst vill jag tacka mina tvenne handledare Per Hansson och Ylva Lundell för det stora stöd och engagemang som de bistått med under framställningen av denna studie. Min stora tacksamhet ges också till Patrik Umaerus och pilotstudiegruppen för deras välbehövda synpunkter rörande enkätens utformning. Ett stort tack går även till Majvor Asplund för hennes expertis inom SLU's enkätgeneratorprogram. Slutligen vill jag också tacka Anna Flatholm och Umeå kommun för deras tid och intresse.

Umeå, november 2012

Johan Bäckman

Sammanfattning

Grönområden kan bidra med en mängd nyttor till en stad som till exempel att reglera lokalklimatet, säkerställa vattenresurser och så vidare. Grönområden gynnar också människors hälsa både genom att verka mentalt återhämtande och underlätta och inspirera till fysisk aktivitet.

Analysen av vad åsikterna kring grönområden i Umeå stad var utgick ifrån en enkätundersökning på nätet som dels publicerades på Umeå kommuns hemsida och dessutom skickades ut med e-post till de föreningar som fanns registrerade hos kommunen samt de verksamma på SLU i Umeå. Datainsamlingen avbröts när antalet svarande uppgått till 1000 stycken. Svaren kom från ett brett urval av befolkningen, och personer med olika åldrar, kön, uppväxtmiljöer med mera fanns representerade.

Människor från de olika svarandekategorierna skiljde sig generellt inte ifrån varandra vad gäller preferenser för grönområden. Resultaten visade tydligt att det var mycket viktigt med tillgängliga grönområden samt att de flesta inte var beredda att ta sig längre än 100 - 300 meter för att besöka något av dessa områden i så hög utsträckning som de hade lust. Det var i samma utsträckning viktigt för de svarande att ha utsikt mot grönområden från arbetsplatser och bostäder. Områdena skulle också tillhandahålla en variationsrik miljö. Villigheten var också stor för att ta omvägar för att gå igenom något grönområde på väg i något annat ärende. Promenader och avkoppling var de aktiviteter som grönområden helst skulle möjliggöra, och upptrampade stigar var det föredragna underlaget att ta sig fram på i grönområden. En viktig sak var att de svarande ville kunna känna avskildhet när de besökte något grönområde. De miljöer som uppskattades mest att besöka var de som innehöll stora grova lövträd, skog och små vattendrag. Detsamma gäller för de miljöer som var intressantast att titta på. Blandskogen var den överlägset mest populära skogstypen.

Arbetet mynnade också ut i ett antal tillämpningsförslag till Umeå kommun utifrån de åsikter som kommit fram i enkätundersökningen. Dessa förslag kan tjäna som ett underlag och bidra till kommunens grönplaneringsarbete. Fokus har lagts på områden inom den av kommunen tänkta femkilometersstaden som sträcker sig från centrum och universitetsområdet. Säkerställandet av en god kvalitet på grönstrukturen inom femkilometerstaden blir viktigt då det finns stora intressen för exploateringar för bostäder och verksamheter.

Abstract

Green spaces can provide a multitude of benefits to a city such as regulating local climate, securing water resources and so on. Green areas also benefit human health both by promoting mental recovery, and facilitate and inspire physical activity.

The analysis of the views of green areas in Umeå town was drawn from a survey online that was partly published on Umeå Municipality's website and also sent out by e-mail to the associations that were registered by the municipality and people at SLU in Umeå. The data collection was stopped when the number of respondents reached a 1,000. The answers came from a broad range of the population, and people of different ages, gender, childhood environments, and more were represented.

People from the different respondent categories did generally not differ from each other in terms of preference for greenery. The results clearly showed the importance to have available green space and that most were not prepared to travel further than 100 - 300 meters to visit any of these areas as often as they wanted. Equally important for the respondents was a view of greenery from their workplaces and homes. These areas should also provide a variety of environments. Willingness was also great to take detours through a green space when out on other business. The activities that green areas should allow were walking and relaxation, and moving on trodden paths was the preferred way to get around in green spaces. An important thing was that respondents wanted to feel solitude while visiting a green space. The most popular environments to visit were those that contained large deciduous trees, forests and small streams. The same goes for the environments that were interesting to watch. Mixed forests were by far the most popular wood type.

The work also resulted in a number of implementing proposals for Umeå municipality based on the opinions that have emerged in the survey. These suggestions may support and contribute to the local green planning. The focus was on areas of the municipality proposed “five kilometres town” that extends from downtown and campus. Ensuring the quality of the green structure within the “five kilometres town” become important when there are major interests for exploitation for homes and businesses.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
2 EN HISTORISK ÖVERSIKT AV GRÖNSTRUKTURPLANERING I SVERIGE	3
3 GRÖNSTRUKTUR OCH DESS FUNKTIONER	5
3.1 Grönstruktur	5
3.1.1 Grönområden utifrån fyra aspekter	
3.1.2 De åtta parkkaraktärerna	
3.2 Synsätt på grönstruktur	8
4 MATERIAL OCH METODER	11
4.1 Förutsättningar	11
4.2 Enkäten	12
4.3 Genomförandet	12
5 RESULTAT OCH DISKUSSION	13
5.1 Svarandekategorier	13
5.1.1 De svarande	
5.1.2 Jämförelse av resultat för de olika svarandekategorierna	
5.2 Grönområdets plats i staden	16
5.2.1 Tillgången på grönområden och deras värden	
5.2.2 Användningen av grönområden	
5.2.3 Praktiska aspekter	
5.3 Grönområdets innehåll	25
5.3.1 Miljöer	
5.3.2 Uppfattandet av grönområden	
5.4 Grönområden som utsikt	36
5.5 Metodanalys	39
6 FORTSATTA STUDIER	40
REFERENSER	41
BILAGA 1.	45

1 Inledning

1.1 Bakgrund

En mängd forskning om folkhälsa har visat att människor påverkas av den miljö de befinner sig i. Bland annat gav vistelse i naturen en positiv hälsoeffekt genom att blodtrycket sänktes när oro och stress minskade (Ottosson 2001). Till och med var det så att stressnivån direkt påverkades av mängden besök i grönområden (Grahm & Stigsdotter 2003). En anledning till att stressnivån sjunker kan förklaras med att människor reagerar på de många situationer som hör det moderna samhället till som de vare hot. Den energikrävande riktade uppmärksamhet som människor använder för planering, beslutsfattande och memorering kan också bidra till stress och trötthet. De sinnesintryck som naturen gav kom däremot spontant vilket ledde till mental avkoppling och verkade återhämtande (Kaplan 1995). Människor verkar ha en nedärvd känsla för naturen vilket skulle kunna förklara varför naturbesök fungerar återhämtande (Kellert & Wilson 1993). Naturen har en förmåga att fascinera människor, vilket är en nödvändig komponent i mental återhämtning (Kaplan 1995). Annerstedt & Währborg (2011) visade att användandet av natur inom terapi minskade psykologiska, sociala, fysiska och intellektuella sjukdomssymtom i ett flertal patientkategorier. Grahm & Stigsdotter (2003) fann att skogspromenader generellt ansågs vara ett lämpligt sätt att minska stressen. Personers kognitiva förmåga förbättrades också av besök i grönområden (Berman et al. 2008). De ljud som människor upplevde påverkade deras stressnivå (Grahm & Stigsdotter 2003). Närheten till grönområden minskade också de negativa effekterna av oväsen (Gidlöf-Gunnarsson & Öhrström 2007). Avståndet till närmaste grönområde har även en påverkan på människors fysiska hälsa, och till exempel så var nack- och ryggproblemen mindre hos de med 300 meter eller mindre till närmaste grönområde jämfört med de bosatta längre bort (Norrmalm et al. 1999). Nielsen & Hansen (2007) kunde även knyta samman övervikt med avståndet till närmaste grönområde. De med nära till grönområden vistades också oftare där. Träd i stadsmiljön förbättrar luftkvaliteten och därigenom befolkningens hälsa genom att lövverken tar upp föroreningar som bland annat ozon, kvävedioxid, luftpartiklar (Tyrväinen et al. 2005). Områden beväxta med träd bidrar även med ett utjämnat värmeklimat i staden genom att erbjuda svalka under heta soliga dagar, och genom att skydda besökare från kalla vindar under kyligare dagar. Dessutom så kan grönskan indirekt gynna turism och ekonomisk tillväxt genom att erbjuda trivsamma miljöer.

Det stora värde som grönområden har för människor har pådrivits av kommunal planering under en lång tid men har inte förrän nyligen haft stöd av forskning (Grahm 1991). Trots grönområdenas stora värde har arealerna minskat på grund av exploatering. Den största förändringen har skett i mellanstora tätorter, vilket är alla tätorter över 10 000 invånare förutom Stockholm, Göteborg och Malmö. I de mellanstora tätorterna har andelen grönområden minskat med nästan en fjärdedel från 40 till 31 % (SCB, 1998, s. 68). Umeå tätort faller med sina 80 000 invånare in i gruppen av mellanstora tätorter. Umeå är också på grund av sin med svenska mått mätt snabba tillväxt lämplig att använda i en fallstudie om människors uppfattning av natur och hälsa. Trenden av att allt fler bosätter sig i tätorter och städer kommer medföra att den tillgängliga närnaturen som trädgårdar, parker och grönområden blir viktigare att ta hänsyn till i planeringen. Det är viktigt att veta vad människor faktiskt vill ha ut från sina grönområden för att kunna maximera användandet och minimera konflikter (Hunter 2001). En grönplanering utifrån flera målsättningar behövs för (Tyrväinen 2001). De viktigaste marktyperna inom Sveriges tätortsnära områden är bebyggd

mark (30 %), produktiv skogsmark (28 %), åkermark (20 %) och vatten (13 %) (Nilsson & Cory 2009). Av Sveriges totala produktiva skogsmark räknades drygt 2 % av arealen till det tätortsnära området.

1.2 Syfte

Syftet med examensarbetet var att:

- Belysa värdet av grönområden i ett stadslandskap.
- Undersöka vilka typer av grönområden som befolkningen i Umeå tätort föredrar, både vad det gäller placering, storlek, utseende och innehåll.
- Den ska vara ett bidrag till grönplaneringen i Umeå kommun.

2 En historisk översikt av grönstrukturplanering i Sverige

De grönområden som numera finns i städer och tätorter i Sverige har till stor del inte skapats med ett medvetet mål utan har snarare kommit till av den anledningen att vissa områden inte lämpat sig för bostadsbyggnationer, såsom sumpiga områden, starkt kuperade områden och diverse kantzoner till vatten och infrastruktur (Lundgren Alm 1996). Inte heller behandlade stadsplaneringen i Sverige de offentliga intressena såsom offentliga parker, kyrkogårdar, vattenområden och sportanläggningar förrän förändringen av byggnadsstadgan år 1931 (Bucht 1997). Beroende på detta så var grönområdenas plats, storlek och innehåll avhängiga exploateringen av mark för bostäder och verksamhetsområden. De parker som faktiskt kom till under perioden fram till 1931 berodde till största del på agerande privatpersoner. Även mark ägd av kronan, som till exempel jaktmarker, eller kyrkan har undanhållits från exploatering i större utsträckning än annan mark (Lundgren Alm 1996). På 1980-talet omvandlades ofta gamla industri- och handelsområden till grönområden. Detta kan ses i kontrast till nutiden där tendensen vid nyanläggning av grönområden var att placera dem på den mest lämpliga platsen utifrån till exempel bristanalyskartor såsom i Grönplan för Malmö stad (Anon 2003).

I Sverige kom en skiljepunkt för hur stadsplaneringen behandlade grönskan i städerna i och med den industriella revolutionen (Rådberg 1988). I de små förindustriella städerna som dominerade bilden av staden i Sverige innan 1870-talet var det vanligt att husen åtföljdes av en trädgård som bidrog till människornas självhushållning. När sedan industrieran drog igång ökade efterfrågan på boenden i städerna och den glesa stadsbilden med hus och trädgårdar fick ge vika för en tätare bostadsstruktur. De nya husen länkades samman utmed gatorna i så kallade gatuhus. Det fanns ofta även gårdshus på innergårdarna. I och med att en mindre del av befolkningen bodde i anslutning till trädgårdar började behovet av offentliga grönområden att växa fram.

Under 1900-talets första decennium kom stadsbyggnadsinfluserna främst från Tyskland och England och mynnade ut i vad som kom att kallas "Trädgårdsstäder" (Rådberg 1988). Termen kom från det engelska begreppet "Garden Cities" men dess utförande i Sverige kom främst att påverkas av den låga blandade bebyggelse i Siedlungen, Tyskland. Ensiled från 1907 kan ses som ett exempel på stadsbyggnad i denna anda. Småhus, radhus och flerbostadshus med tillhörande trädgårdar blandades med offentliga byggnader, torg och affärer. Den engelska trädgårdsstaden var i sin ursprungliga form mer driven och innefattade även strukturen städer emellan. Under samma tid blev också den nordiska klassicismen, eller 20-talsklassicismen som den också kom att bli kallad det rådande uttrycket inom arkitekturen. Den byggnadsstilen kom till största del att forma den stadsmässiga bebyggelsen i städernas centrala delar. Även 20-talsklassicismen var påverkad av trädgårdsstadens ideal vilket återspeglades i en storgårdskvarterstruktur där alla bostäder i kvarteret hade tillgång till en gemensam innergård.

På 1930-talet kom funktionalismen i fokus och fristående flerbostadshus som till exempel punkthus eller lamellhus blev den rådande normen för bostadshus (Rådberg 1988). Varianter av denna bebyggelse är till stor del den vanliga i nyproduktion ännu idag. Funktionalismens flerbostadshus ansågs kunna motverka städernas utspridning till förstäder. En viktig del i funktionalismens genombrott var socialdemokraterna som tidigare propagerat för

trädgårdsstaden, övergav den linjen till förmån för funktionalismen. Detta fick en stor påverkan på efterkrigstidens bostadspolitik och på miljonprogrammet. Med funktionalismen följde under 50-talet att parkernas funktionella delar sågs viktigare än de estetiska (Bucht 1997). Miljonprogrammen under 60- och 70-talen fokuserade på kvantitet istället för kvalitet vilket ledde till en ökning i mängden grönområden (Ståhle 2005). Miljonprogrammets hantering av grönområden har kritiserats i senare tid för att ha saknat rumslighet. Avsaknaden av rumslighet berodde till stor del på att skötseln av grönområdena rationaliserades, vilket resulterade i stora maskinellt klippta gräsytor (Persson & Persson 1995). På 40- och 50-talen hade det gröna använts i planeringen på ett sätt som försvann på 60-talet. De nya grönområdena saknade i regel också kulturella referenser (Ståhle 2005). Under 80-talet började de utspridda städerna som modernismen och funktionalismen lett till kritiserats och en förtätning av stadsstrukturen kom på tal. Den jämfört med tidigare perioder tätare bebyggelsen som tillkom under denna tid medförde dock att de obebyggda områdena i städerna inte ansågs räcka till för rekreationen.

Trenden under 90-talet fram till nutid har varit inriktad på hållbarhet och två förhållningssätt har hållits fram, den kompakta staden och den ekologiska staden (Lundberg Alm 2001). Hög täthet och ekologisk uthållighet inte sätta i motsatsförhållande till varandra utan förenliga (Anon 1990). Den kompakta staden ses som ett svar på att minska transporter genom minskade avstånd (Lundberg Alm 2001). En kompakt stad kan också motverka att staden sprider ut sig över allt större geografiska områden, ett begrepp kallat "Urban Sprawl". En mängd forna industri- och hamnområden omvandlas till bostadsområden som ett led i att skapa kompakta städer (Boverket 2007). Oenighet om fördelarna med den kompakta staden råder emellertid och det finns en stor risk att man i jakten på den kompakta staden tar obebyggda områden i anspråk (Lundgren et al. 2004). Mängden resor är inte heller beroende på stadens utformning utan på ekonomiska förutsättningar. Under 1900-talets senare decennier har en ekologisk natursyn letat sig in i stadsutvecklingen (Berglund 1996). I denna utgjorde grönskan i staden en viktig del av en hållbar stadsutveckling då den tillskrivits en roll som en reproduktiv miljö.

3 Grönstruktur och dess funktioner

3.1 Grönstruktur

Grönstruktur som begrepp används för att beskriva en stads samlade grönska istället för att endast betrakta varje enskild park eller grönområde (Lundgren Alm 2001). Det finns dock ingen exakt innebörd i begreppet (Berglund 1996). Grönstrukturbegreppet kan användas för att beskriva sammanbindningen av olika stadsdelar med grönska (Lundgren et al. 2004). Detta synsätt introducerades i Sverige av Holger Blom i hans parkprogram för Stockholm från 1946 där han talade för en öppnare stadsbild sammanknuten av grönska (Berglund 1996).

Begreppet används även för den struktur som bildas när flera grönområden sammanbinds med stråk av olika slag, som till exempel alléer, och på så sätt formar en större helhet (Lundgren et al. 2004). Lynch (1960) beskriver begreppet som stadens morfologi eller den struktur som finns mellan de olika objekten i staden. Lövries (2003) slutsats är att grönstrukturbegreppet borde behandla ett morfologiskt strukturperspektiv, istället för ett sammanbindande objektperspektiv, eftersom det medverkar till att staden får en överhuvudtaget fattbar struktur.

Begreppet används dessutom som ett analysverktyg för att undersöka tillgång, utvecklingsmöjligheter, värde av de olika grönområden som finns. Det finns även ett tidsligt perspektiv i det genom att man kan få perspektiv över förändringarna i stadens grönska över tiden. Fokus inte borde ligga på grönstrukturbegreppet i sig utan att det skall ses som ett hjälpmedel i att genomföra planering på olika nivåer i stadsplaneringen genom en ökad förståelse för stadens gröna resurser (Lundgren et al. 2004).

Grönområden beskrivs både utifrån kvantitativa termer som yta grönområden per invånare, och utifrån kvalitativa termer som områdets funktioner, värden, tillgänglighet och sammanbindningar mellan områden (Lundgren et al. 2004). Grönplaner beskriver ofta grönstrukturen enbart utifrån sina funktioner trots att det inte ger en fullständig bild av grönstrukturen som resurs (Lövré 2003). En stads grönstruktur kan fylla ett flertal funktioner (Lundgren Alm 2001, Lövré 2003). Utifrån nutida forskning har Boverket (2007) tagit fram de olika funktioner som grönområden kan erbjuda. Grönområden ses som en bostadsnära livsmiljö för människor som ger plats för ensamhet, lek, dagdrömmeri, odling med mera. Vidare skall omgivningen ge förståelse för naturen samt bidra till folkhälsan genom rekreation och fysisk aktivitet. Även områden som normalt inte är tillgängliga för allmänheten kan bidra till grönstrukturen (Lövré 2003). Till exempel består tätorter till stor del av villatomter men de har inte ägnats någon nämnvärd plats inom stadsbyggnadsforskningen. I ett helhetssynsätt behandlas alla områden med naturkaraktär inte bara de som förvaltas av kommunerna som grönytor (Lundgren Alm 2001).

Grönstruktur motverkar en del problem i staden som till exempel täthet, miljönedskräpning, kommersialisering och stress (Boverket 2007). Detta motiverar ett inslag av grönska i en stad. Däremot så kan avstånden i staden öka och därmed även transporterna om staden innehåller mycket grönska, vilket i den bemärkelsen motverkar en hållbar stad (Reneland 1999). Även osäkerheten inför våldsdåd kan öka, särskilt hos kvinnor (Listerborn 2002). Grönområden kan även fungera som barriärer stadsdelar emellan (Gunne 2002).

De vanligaste funktioner som grönområden ansågs ha är grundade i rekreationella och biologiska värden (Lundgren et al. 2004). Dessa värden står ofta som de övergripande värdena

hos grönområden och återfinns i flertalet grönplaner som finns för Sveriges kommuner. Grönstrukturens funktioner förändras över tiden, utan det är storleken på tätorterna och deras befolkningsmängd som förändras (Bucht & Persson 1994). I Boverkets (2007) rapport rekommenderas 300 meter som ett längsta avstånd till närmaste grönområde för att den enskilda skulle kunna tillgodogöra sig dessa funktioner.

Utöver att klassificera grönområden utifrån dess funktioner så beskriver Lundgren et al. (2004) ett antal andra sätt varpå man kan klassificera grönskan i staden. Ett grönområde kan beskrivas utifrån dess nyttovärden, utifrån olika verksamhetsutövningar, och sist utifrån platsens fysiska egenskaper. Människor har en personlig relation till grönområden och det medför därmed att ett område kan ha olika användningsområden beroende på vem som nyttjar dem (Lundgren Alm 2003).

3.1.1 Grönområden utifrån fyra aspekter

Ett sätt att beskriva ett grönområdes värden är utifrån fyra aspekter: rumslig, social, kulturell och ekologisk (Lundgren Alm 2003, Bucht & Persson 1994). Dessa innehåller även ett hållbarhetsperspektiv (Lundgren Alm 2003). De aspekterna beskrivs följande:

Rumslig: Grönstrukturen spelar en viktig roll för orienteringen i en stad genom att vara en länkande struktur med alléer, grönstråk och så vidare (Boverket 2007). Genom att aspekten belyser rumskänslan i miljön och därmed även volymen så ger den också en visuell identitet till staden. Hållbarhetsperspektivet för den rumsliga aspekten belyser vikten av fri och tillgänglig natur utan inslag av näringsliv och handel. Platser med en tillgänglighet för alla oavsett kön, ursprung, ålder med mera skapar sammanhållning och gynnar därför integrationen i samhället. Dessutom spelar områdena en viktig del i orientering och identifiering.

Social: I motsats till många andra sociala inrättningar har grönområden inga bestämda verksamheter knutna till sig (Lövré 2003). Användare ges därför en friare roll i sitt nyttjande av grönområdet. Den sociala aspekten har samma hållbarhetsperspektiv som den rumsliga, nämligen att en fri och tillgänglig natur utan inslag av näringsliv och handel gynnar integration och sammanhållning (Boverket 2007).

Kulturell: Grönområden bidrar med en kulturell identitet genom sina historiska spår och minnesmärken (SOU 1994). Grönområdena kan ge prov på stadens utveckling genom tiden, till exempel genom deras tidspräglade ideal. Olika typer av grönområden, parker, kyrkogårdar, friluftsområden, trädgårdar och alléer ingår i stadens kulturella helhet. Även gestaltningens karaktär och upplevelse har sin plats inom den kulturella aspekten. Identitetsskapande är en del av den kulturella aspekten (Lövré 2003). Kultur består av historia, arkitektur och uttryck. Enligt rådande synsätt får dock en park endast stämpeln av att vara kultur om det där finns historiska eller konstnärliga värden av annan karaktär än just det gröna (Berglund 1996). En syn där grönområden betraktas som en del av en sammanbunden struktur av mer eller mindre likartade objekt omöjliggör för en analys av ett specifikt områdes identitet (Lövré 2003). För att kunna belysa vad som skapar ett områdes identitet måste det sättas i relation till övriga slag av stadsobjekt i staden. Grönområden är precis som andra arkitektoniska konstruktioner en del av kulturhistorian. De över tiden skiftande formspråk som satt prägel på olika parker ger både området och den omgivande staden identitet.

Ekologisk: En ekologiskt stabil miljö bidrar till staden genom att hålla en god kvalitet på luft och vatten. För att djur och växter skall kunna sprida sig i den urbana miljön krävs det att

ytorna har tillräcklig storlek (Boverket 2007). Viktigt för arters spridning är även sammankopplingen mellan områdena. Planeringen bör ske på landskapsnivå för att lyckas med detta. Den ekologiska hållbarheten beskriver vikten av att ha en koppling och förståelse för naturen omkring oss. En sådan förståelse möjliggör för skapandet av hållbara system. Trenden i Sverige att anlägga kvartersparker kan vara ett sätt att ta naturen närmare befolkningen i staden (Ståhle 2009). Urban odling kan även verka pedagogiskt för samma ändamål.

3.1.2 De åtta parkkaraktärerna

En platsanalys av ett grönområde kan även göras utifrån Grahns (1991) olika parkkaraktärer. Därefter knyts olika aktiviteter till vissa karaktärer och detta medför att ett grönområde kan klassificeras och planeras utifrån de aktiviteter som de är lämpade för.

Vildmark

Får inte se ut att vara anlagd av människan. Innehåll som stigar och vegetation skall ge ett intryck av att ha uppstått utan människans försyn. Besökarens uppmärksamhet skall gå till växt- och djurlivet, i övrigt skall det vara lugnt och stilla. Områden med denna karaktär erbjuder avskildhet i naturen. Aktiviteter kopplade till dessa områden kan till exempel vara studier, samlaraktiviteter och utflykter.

Artrik

Området har en rik flora och fauna för besökaren att uppleva. Detta kan gälla både naturlika områden och kulturpåverkade områden. De kan gärna innehålla bryn, betesmarker och stränder och på så sätt påminna om det svenska landskapet. Alltför kulturella inslag och skötta ytor som stora klippta gräsytor hör inte hemma här. Aktiviteter är studier, samlande, trädgårdsstudier och utflykter.

Viste

Miljöer som lämpar sig för barnlek. Områdena innehåller gärna klätterträd, stora stenar, buskage och även lekutrustning som till exempel klätterställningar. Finns tillgång till gräsytor, vatten och djur är det en fördel. Aktiviteterna kretsar kring lek och idrott.

Rofylld

Området kan både vara naturlikt eller kulturpräglad, det viktiga är att besökaren inte störs av buller. Platsen fungerar som en lugn oas med vindskyddade och soliga lägen men skall även kunna ge skuggiga platser där besökaren kan svalka sig i. Stora träd, slingriga upplysta promenadvägar och skötta gräsmattor passade som innehåll. Oskött natur och aktivitetsanläggningar hör inte hemma här. Aktiviteter kan vara studier, utflykter och samlande.

Allmänningen

Området ska lämpa sig för olika sammankomster och bör därför vara lättillgänglig. Gräsytona skall inte beskådas utan klara av att beträdas och bör därför vara väl anlagda och skötta. Området skall inte ha något utpräglat användningsområde utan vara anpassningsbart till en mängd olika aktiviteter som till exempel sport och spel. För att kunna hysa en mängd deltagare och åhörare krävs en gräsplan som helst inramas av skyddande läplanteringar. Aktiviteter kan vara idrottande och olika nöjesaktiviteter och sammankomster.

Samvaro

Området är starkt kulturpräglad och har en intim atmosfär dit människor kan komma för att roa sig, umgås, äta eller att bara vara. Helst skall området ligga centralt och vara belyst nattetid. De ska gärna finnas plats för serveringar och scenuppträdanden. Förläggs lämpligen inte för nära bostäder, på torg, kajer eller i större parker. Aktiviteter kan vara nöjen och socialisation.

Rymd

Skall förmedla känslan av att träda in i och vistas i en annan värld där man kan röra sig under lång tid utan att uppleva barriärer och att intryck från grönområdets omgivning tränger sig på. Möjligheten att ta en tur på 4-5 km skall finnas. Därför är det viktigt att området är sammanhängande och bildar en helhet. En skog kan till exempel erbjuda en känsla av att vara innesluten mellan vidsträckta väggar. Skall helst finnas tillgängligt nära bostaden. Aktiviteter kan vara utflykt, studier och motion.

Kultur/Historia

Området platsar både inom kultur- och naturmiljöer. Innehåller gärna blomsterplanteringar, skulpturer, fontäner eller andra kulturella inslag. Det kan även finnas en historisk dimension med gamla lämningar som spår från tidigare samhällsbyggande och marknyttjande. I det stora hela en plats där man i stillhet kan inhämta någon form av vidare kunskap om tillvaron. Känslan av kultur och historia är något ogreppbart och svårdefinierat. Aktiviteter kan vara trädgårdsstudier, nöjen och kultur/socialisation.

3.2 Synsätt på grönstruktur

Grönområden omtalas ofta som en motpol till staden och inte som en del av den (Lövré 2003). Detta menar han ger de negativa konsekvenserna att grönområden inte får en likvärdig plats i planeringen med stadsbyggnadselement som byggnader och infrastruktur. Hotet om exploatering drev på utvecklingen av grönstrukturbegreppet (Lövré 2003). Det synsätt där grönskan endast ses som en bakgrund till den ”riktiga” staden har lett till att grönstrukturen inte blivit så effektiv som den kunnat vara (Lundgren et al. 2004). Grönområdenas underordnade ställning i planeringen visas genom att de oftast kommit till efter det att exploateringen för bebyggelse och infrastruktur beslutats (Lundgren et al. 2004). Dessutom betraktas grönområden som obebyggd mark och har ett ständigt liggande hot om exploatering över sig (Lövré 2003). Detta medför att man inte vågar investera i planering och skapande av funktionella grönområden i en stads utkanter på grund av risken att områdena senare exploateras när staden expanderar (Lundgren et al. 2004). Först när bebyggelsevågen dragit fram över ett område tas kvarvarande delar i anspråk som grönområden vilket leder till att grönstrukturen inte blir så effektiv som den kunnat vara om de lämpligaste områdena blivit en del av grönstrukturen. Utöver det så försvåras sammanlänkandet av olika grönområden genom att det inte tas hänsyn till detta i ett tidigt planeringsstadium. I SCB's (1998) rapport konstateras att en grön exploatering där skog och åker blir park eller andra slags grönområden räknas som en minskning i andelen grönstruktur. För att förhindra att befintliga grönområden tas i anspråk för bebyggelse bör ses som ett eget stadsbyggnadselement och därmed som redan bebyggda (Lövré 2003). Den underordnade ställning som grönområden har gentemot andra stadsbyggnadselement visas även då enskilda funktioner som hälsofrämjande lyfts fram som anledningen att inte omvandla grönområden till bebyggda områden (Berglund 1996). En god grönplanering hämmas genom att fokus centreras till endast en eller ett fåtal funktioner istället för att se till helheten av vad grönområdenas plats i staden (Lövré 2003).

I Forman & Gordons (1986) systematik beskrivs två olika skolor eller synsätt på grönstruktur och parkers formspråk. Antingen kan de ses som fläckar (*Patches*) eller som en matris (*Matrix*). Synsättet att stadens grönska ses som fläckar finns i Sverige främst representerat längst i syd med en vidare koppling till Danmark (Lövré 2003). Kännetecknen för detta synsätt är att grönområdena ses som egna stadsbyggnadselement, och som i likhet med andra element representeras av en fläck i planeringen. Dessutom präglas parkerna av arkitektonisk formgivning. Synsättet där grönskan ses som en matris har sitt säte i Stockholm och är det vida sprida förhållningssättet i Sverige. Skolan kännetecknas av en strävan efter naturlighet. Matrisen representeras av naturen som en grön bakgrund till staden där stadselement som hus och vägar senare placeras. Anläggs parker och grönområden så blir de en del av stadens bakgrundsmatris. Det synsättet premierar tanken att knyta samman de olika delarna till en helhet med grönstråk.

Grönplanerarna har i större utsträckning än andra en biologisk grundsyn på grönstruktur, särskilt ur ett övergripande perspektiv (Lövré 2003). Denna biologiska grundsyn omöjliggör ett helhetsperspektiv. När flora och fauna ses som de viktigaste resurserna i parken blir besöken naturupplevelser snarare än kulturella upplevelser eller parkupplevelser. Synen på parker är därför densamma som synen människor har på vilken annan natur som helst. Inte sagt att det behöver finnas ett motsatsförhållande och att urban grönska saknar naturvärden. Till exempel fann Mörtberg & Ihse (2006) att höga naturvärden i nationalstadsparken i Stockholm. Riksdagens ”en god bebyggd miljö” slår också fast goda naturvärden som ett mål för tätortsnära miljöer. Både urban och rural grönska ska ges sitt egenvärde (Lövré 2003). Grönområden som ett eget stadsbyggnadselement har en egen tradition som förtjänar att lyftas fram. Att ha parker för naturens skull är inte ett starkt argument eftersom natur bäst representerades av natur.

En helhetssyn krävs för att möjliggöra en hållbar stadsutveckling (Lundgren Alm 2001). För att få en sådan helhetssyn krävs en stark koppling mellan den gröna sektorn och övrig stadsplanering. Stadsplaneringen som präglade Västvärlden har kritiserats från tiden efter 60-talet och det har framförallt gällt det sätt varpå man sektoriserat och specialiserat stadsplaneringen. En viktig del av planeringen av staden och dess grönstruktur är att få ett perspektiv av tid (Lundgren Alm 2001). En mångformig stadsmiljö är mer anpassningsbar och kan lättare förändras inför ändrade oförutsedda behov. En framtida omvandling av bostadsområden till grönområden för att tillgodose eventuella framtida behov kommer sannolikt visa sig svåra att genomföra.

För att få motiv till att inte exploatera ett område kan det visa sig vara viktigt att veta vad området faktiskt används till (Lundgren et al. 2004). En vanlig syn inom planeringen är att parker och grönområden ses som orienterade till rörelse (Ståhle 2004). Detta överfokuserande på parken som en plats för rekreation verkar skadligt på dess roll som en mötesplats för sociala aktiviteter. Grahns (1991) undersökning visar att de flesta främst besökte parker för att få lugn och ro, och till en mindre del för aktiviteter. Detta visar att det symboliska värdet och det ikonografiska värdet av parken, helt enkelt att parken är en park, är det som lockar människor till besök (Lövré 2003). Föreställningar om ett grönområdes användningsområden och vilka funktioner det fyller döljer sig i dess estetik (Berglund 1996). Kopplingar till rådande trender finns också i planeringen och formgivningen. Synen på ett specifikt grönområde är olika för planeraren och brukaren. Brukarnas områdespreferens berodde på deras uppfattning om skönhet, något som var mer konstant än trendförändringar. Människans emotionella och existentiella behov spelar en stor roll för livskvaliteten men att dessa behov sällan får komma fram i planeringsprocessen (Larsvall 1993).

Som några exempel på grönplaneringskoncept i Norden kan nämnas Köpenhamns Fingerplan där stadens expansion skedde från centrala Köpenhamn ut längs järnvägsstråk som fingrarna från en handflata (Lundgren Alm 2001). Mellan de uppkomna bostadsstråken lämnades områden till rekreation och ekologiska värden. Denna tydliga struktur gav att en täthet kunde bibehållas i kombination med att gröna frizoner fanns tillgänglig ända in mot centrala staden. En liknande struktur återfinns också i Stockholms gröna kilar (Palmstierna 2006). Även Malmö har använt sig av alléer och gröna stråk som sträcker sig från periferin in mot centrum (Anon 2003).

4 Material och Metoder

4.1 Förutsättningar

Den tid som fanns till förfogande för insamlandet av data var begränsat av de 20 veckor som examensarbetet högst fick ta att genomföra. Inom denna tidsrymd skulle även analys och rapportskrivning rymmas, så för att hinna med även dessa delar av examensarbetet krävdes en snabb datainsamlingsmetod. Dessutom krävdes det att den population som svarade på undersökningen var tillräckligt bred och representativ del av populationen i Umeå för att minimera skevheten i svaren. Eftersom, mig veterligen, inga grundläggande studier om ortsbefolkningens åsikter om grönområden tidigare genomförts kändes det mest naturligt att börja med att skaffa en bild där så många som möjligt fick ge sina synpunkter. En kvantitativ metod såsom en enkätundersökning var vad som bäst kunde tillgodose dessa kriterier. Den vanligaste formen av enkätundersökning där enkäten skickas ut i pappersform till ett obundet slumpmässigt urval av personer kunde inte användas i denna studie på grund av tiden som skulle krävt för att administrera de två enkätutskicken och den skriftliga påminnelse som man minst får räkna med för att få in tillräckligt med svar. Utöver detta skulle det dessutom ha krävts att deltagarna skickat in sina ifyllda enkäter i sådan god tid att resultaten hunnit sammanställas och analyseras. I stället användes SLU's enkätgenerator för att konstruera en nätenkät. För att komma tillrätta med eventuella skevheter i svaren sattes målet att få in åtminstone 1000 stycken svar. Dessutom utformades enkäten på sådant sätt att det gick att utskilja olika svarandekategorier. Umeås föreningar ansågs representera en bredd av personer med olika intressen och användes som en bas för utskicken. Dessutom tillkom både ett inlägg på kommunens hemsida samt en artikel i en lokaltidning, vilka båda ansågs vara lämpliga forum för att locka människor till att besvara enkäten.

I SLU's enkätgenerator fanns ett stort utbud av varianter på frågetyper där det gick att skriva in de frågor och svarsalternativ som önskades. Tidsåtgången för att besvara enkäten hölls nere för att de svarande skulle kunna hålla ett jämnt intresse genom hela svarsprocessen. Tanken var att det inte skulle ta mer än fem till tio minuter för någon att svara på alla frågor. Detta medförde att antalet frågor som kunde vara med på enkäten hölls nere och att svarsalternativen inte var för många. Att svarsalternativen är få och lättöverskådliga var viktigt i sig för att den svarande snabbt skulle förstå frågan och kunna ge ett svar som så väl som möjligt motsvarar dennes åsikt. Fler än fyra svarsalternativ per fråga med alternativ och en gradskala på mer än fem grader på frågor där ett värde skulle anges ansågs göra frågan onödigt svåröverskådlig. Det var viktigt att minimera möjligheten för missförstånd i innebörden av frågor och svarsalternativ. Alltför många svarsklasser hade kunnat försvåra analysen. Frågorna gick att individuellt sätta som obligatorisk för att få lämna in svaret, vilket gjordes på alla frågor. En stor fördel med enkätgeneratören är att svaren direkt registreras på den sida där enkäten skapats och publicerats. På så sätt blev övervakningen av hur många svar som inkommit mycket lättöverskådlig. Dessutom så innebar det att datat inte behövde föras in i någon databas för att sedan kunna analyseras.

4.2 Enkäten

Enkäten var utformad på sådant vis att det fanns ungefär en fråga som behandlade varje tänkt svarsområde. I enkätens första avsnitt behandlades frågor rörande *personlig information* om den svarande (se Bilaga frågorna 1:1 – 1:9). Syftet med dessa frågor var att säkerställa att svarsunderlaget kom från en representativ del av befolkningen.

Den andra enkätdelen behandlade *allmänna frågor om grönområden* (se Bilaga frågorna 2:1 – 2:9). Den grundläggande frågan var hur viktigt det var med tillgängliga grönområden inom 5 kilometer från stadskärnan. Anledningen att begränsa frågan till 5 kilometer var att Umeå kommun har valt att koncentrera ny stadsbebyggelse inom en 5 kilometers radie från stadskärnan (Umeå kommun 2011). Det ökade bebyggelsetrycket gör att det främst blir aktuellt att säkerställa tillgången på grönområden inom det området. Andra frågor i detta avsnitt behandlade vad de svarande ville kunna göra och uppleva i grönområden. Det längsta avståndet till ett grönområde och i vilken utsträckning de svarande valde att ta en omväg för att få passera genom grönområden när de var ute i något annat ärende besvarades också. Även tillgänglighet ur ett praktiskt perspektiv belystes både genom tillgången på sittplatser och genom hur de svarande helst tog sig fram inom grönområden. En estetisk aspekt fanns med i dessa frågor då en tydlig mänsklig närvaro både kan vara positiv och negativ. Betydelsen av grönområden som utsikt behandlades också vilket var viktigt att få grepp om eftersom den avslutande enkätdelen behandlade hur de områden som de svarande tyckte var trevliga *att titta på* såg ut.

Frågorna i de två avslutande enkätdelarna, miljöer du *trivs att vistas i* (se Bilaga frågorna 3:1 – 3:5) och miljöer du tycker är *trevliga att titta på* (se Bilaga frågorna 4:1 – 4:5), var desamma förutom att de ställde frågorna om de miljöer de svarande helst vistades i respektive tittade på. På detta sätt kunde en jämförelse mellan de olika typerna av områden göras. Frågorna behandlade vilka typer av miljöinnehåll som gjorde grönområden intressanta att besöka respektive titta på. Värdet av variationen på miljöer i och mellan grönområden. Vilken karaktär grönområdena skulle ha i fråga om siktförhållanden, och i vilken utsträckning naturupplevelsen var viktig i grönområdena vilket mättes som en vildhetsgrad med en skala löpande från en stadspark till urskog.

4.3 Genomförandet

Datainsamlandet till studien genomfördes som en kvantitativ undersökning i form av en nätenkät, för att nå ut till så många som möjligt av de 80 000 innevanarna i Umeå tätort. Enkäten utformades med hjälp av SLU's enkätgenerator och svaren insamlades under perioden 20 januari – 17 april 2011. Insamlingen avbröts när antalet svar uppgått till 1000 stycken. En inbjudan att delta i undersökningen skickades skriftligen ut med e-post till Umeås föreningar. Det fanns 691 föreningar med en tillgänglig e-postadress i kommunens föreningsregister. I inbjudan fanns en adresslänk som ledde till enkäten. På Umeå kommuns hemsida publicerades samma länk på en sida där en kort presentation av studien fanns tillgänglig. En artikel med en kort presentation av studien och en uppmaning att söka sig till kommunens hemsida för att där medverka i undersökningen publicerades i den lokala tidningen Västerbottenskuriren. Det insamlade materialet analyserades därefter med hjälp av korsreferering mellan frågosvaren för att utreda eventuella samband. Medeltal för de enskilda frågorna beräknades.

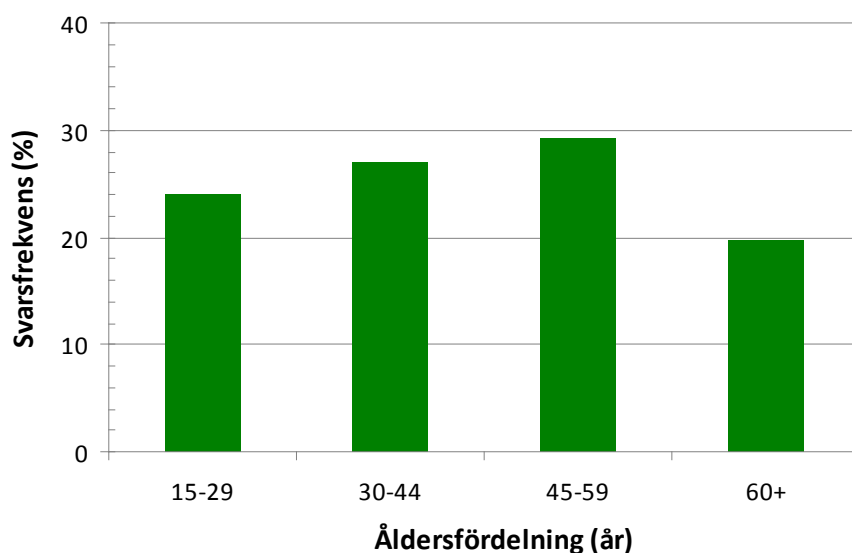
5 Resultat och Diskussion

5.1 Svarandekategorier

5.1.1 De svarande

Antalet som valt att svara på de individuella frågorna varierade från fråga till fråga. Medelvärde för svarande per fråga var 977 personer. Minst antal svarande fanns på de frågor med flera delfrågor, till exempel som: 2.7 *Vad vill du använda grönområdena till?*, 3.1 *Vad gör ett grönområde intressant för dig att vistas i?* och 4.1 *Vad gör ett grönområde intressant för dig att titta på?*.

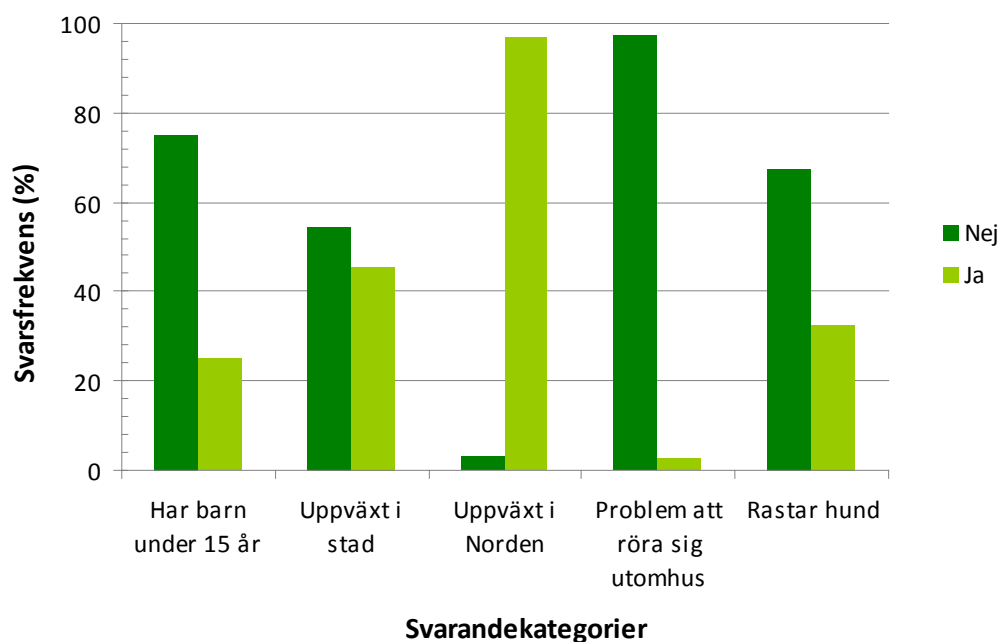
Anledningen till att frågorna 2.7, 3.1 och 4.1 (se bilaga) generellt inte besvarades i samma utsträckning som övriga frågor beror rimligen på en eller båda följande anledningar. För det första att de svarande i en högre utsträckning endast värdesatt de miljöer och innehåll som beskrevs i frågorna som de var intresserade av, och då inte valt att sätta värdet ett på sådant de inte tyckte var intressant och viktigt. Ett högt svarsantal på någon av delfrågor skulle då kunna ses som att just den aktiviteten eller innehållet var mer uppskattat. Detta kan styrkas av att de frågor som fått ett högt medelvärde också generellt hade en högre svarsfrekvens. Skillnaden i svarsfrekvens för enkätens alla frågor är dock så liten att det inte går att uttala sig mer detaljerat. Den andra orsaken kan vara att frågorna med flera alternativ var mer omfattande och hade mer text att läsa igenom än övriga frågor, och att fler därför inte orkat svara.

Figur 1. Åldersfördelningen hos de svarande.

Åldersfördelning var relativt jämn för de svarande (Figur 1). Även könsfördelningen var relativt jämn, 60 % var kvinnor och 40 % män. En jämn eller godtagbar fördelning fanns även för majoriteten av de olika svarandekategorierna (Figur 2). Möjligheterna var därför goda att analysera och få en bild av skillnader och likheter i åsikter kring grönområden för de olika svarandekategorierna. Den mer detaljerade bilden av de svarande är mer representativ för befolkningens faktiska åsikter. De svarandekategorier som inte nådde upp till målsättningen

av att få 100 stycken svarande var de med problem att röra sig utomhus och de som var uppväxta utanför något Nordiskt land.

Figur 2. Svarsfrekvensen för en del olika svarandekategorier.

År 2011 var 9014 utomnordiskt födda personer bosatta i Umeå kommun (Anon 2011). Vid samma tidpunkt var totalt 116 465 personer bosatta inom kommunen. Detta medför att 7,7 % av kommunens befolkning föddes utanför Norden. På frågan om den svarande till en ålder av upp till 15 år till största del växt upp inom ett Nordiskt land svarade 3,3 % nej. Eftersom frågan i enkäten specificerade att man skulle till största delen av ens liv upp till 15 år varit bosatt i ett Nordiskt land för att räknas på frågan skulle sannolikt procentsatsen vara något högre om man endast tog hänsyn till födelseland. Grovt räknat fångade enkäten alltså upp hälften av den förväntade andelen utomnordiskt födda.

Antalet svarande som hade problem att röra sig utomhus blev varken tillräckligt stort eller procentuellt representativt för kommunbefolkningen i stort. Sannolikt är det en stor del äldre som inte kommit i kontakt med enkäten som skulle fallit in i gruppen. Svartsfrekvensen för de över 60 år var ca 20 % vilket var något lägre än för de övriga ålderskategorierna. På grund av att enkäten funnits tillgänglig endast i elektronisk form så representerar gruppen över 60 år främst de yngre, som kan förväntas ha tillgång till dator, inom den kategorin.

Den jämna svarsfördelningen på de flesta frågor (1.1 – 1.9, se bilaga) som användes för att kategorisera de svarande i olika grupper indikerade att enkäten nått ut till en bred andel av befolkningen och att resultaten därför kan ge en representativ bild av det verkliga åsiktsförhållandet.

5.1.2 Jämförelse av resultat för de olika svarandekategorierna

Rent generellt skiljde sig de olika svarandekategorierna inte nämnvärt från varandra. Inga skillnader kunde påvisas mellan de uppväxta i stadsmiljö och de som inte var det. Personer bofasta i Umeå stad upplevde det som viktigare med ett rikt djur- och fågelliv i grönområden än de bofasta utanför staden (4,22 mot 3,94 på värdeskalen). De boende i staden tyckte att det var viktigare att kunna använda grönområdena till hundrastning än övriga sannolikt beroende

på ett ökat beroende av dessa områden för denna aktivitet. Personer bosatta utanför staden avvek också genom att i dubbelt så hög omfattning som stadsborna föredro att ta sig fram i oupptrampade miljöer. Ett mindre intresse visades för grusgångar. Områden med en vildare prägel uppskattades något mer av de bosatta utanför staden, och de uppskattade i högre utsträckning att titta på stora grova barrträd. Lövskog var viktigare för de bosatta i staden. En förklaring till denna högre preferens för lövskog kan bero på de många inflyttade söderifrån.

De som hade barn under 15 år avvek från de övriga i fråga om vilka aktiviteter de ville använda grönområdena till. Lek- sportmöjligheter och picknick var viktigare medan hundrastning var mindre intressant. Föräldrarna tyckte också mindre än andra om barrskog både att titta på och besöka. Hundägare eftersökte i högre omfattning än andra områden med avskildhet. De ville också ha närmare till grönområden. Upptrampade stigar föredrogs i en högre omfattning av dem än av andra (67 % mot 54 %). Sittplatser var också viktigare än för andra. Skog och framför allt barrskog var viktigare för hundägare både att se på och att besöka. En vildare prägel på områden uppskattades också högre av dem.

En del skillnader mellan män och kvinnor kunde också ses. Män var mer beredda att ta sig längre sträckor för att komma till grönområden, de var dessutom beredda att ta längre omvägar. De tar sig också hellre fram i oupptrampade miljöer och på iordningställda leder av grus och asfalt. Kvinnor föredrog upptrampade stigar i en högre omfattning. De flesta aktiviteter var viktigare för kvinnor än män (Hundrastning, promenader, bärplockning, avkoppling, picknick). Fiske var det enda som männen tyckte var viktigare. Kvinnor tyckte att det var viktigare med grönområden att titta på än männen gjorde. De uppskattade alla miljöer utom våtmark mer än vad männen gjorde. Vattendrag värderades dock lika av könen.

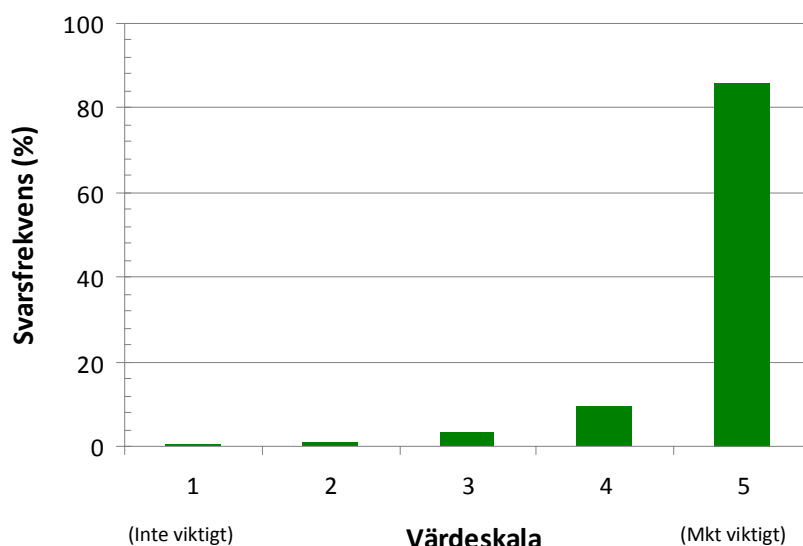
De som svarat på enkäten genom sin förening föredrog att ta sig fram på upptrampade stigar i högre omfattning än andra. De som svarat via kommunens hemsida ville i högre utsträckning ha leder av sågspån eller grus. Grönområden för picknick och friluftaktiviteter var viktigare för dessa också. Sittplatser var dessutom mer uppskattade vilket skulle kunna bero på den något högre medelåldern för de som svarat genom hemsidan. Vattendrag och stora grova lövträd och lövskogar uppskattades också i högre omfattning.

De under 30 år rastade hundar oftare än övriga ålderskategorier. De var mer nogräknade i vilken typ av skog de föredrog och blandskog var därför mindre uppskattat. De över 45 år var mer intresserade av djurliv än de yngre. De var också mindre benägna att ta sig långa sträckor för att ta sig till ett grönområde. Motion, lek- och sport, hundrastning var mindre populära aktiviteter för de över 45 år jämfört mot de under. Friluftaktiviteter var dock viktigare. Sittplatser och grönområden att titta på var också mer intressant. Lövskog var inte lika populärt bland de äldre utan de föredrog blandskog i en högre omfattning. Variationen i de områden de helst tittade på var viktigare för de mellan 45 och 60 år. Det var mindre viktigt med vildhet i dessa områden. För de över 60 år var anlagda gångar mer viktigt än för de yngre. De uppskattade sjöar och vattendrag i högre utsträckning än de yngre. De föredrog grönområden med en mindre vild prägel än de yngre. En god sikt inom grönområden var viktigare för de äldsta.

5.2 Grönområdets plats i staden

5.2.1 Tillgången på grönområden och deras värden

På frågan om hur viktigt de svarande tyckte att det var att det fanns tillgängliga grönområden inom fem kilometers avstånd från Umeås centrum blev resultatet ett medelvärde på 4,79 på en skala på 1-5 (Figur 3). Detta värde var likvärdigt för alla svarande grupper.

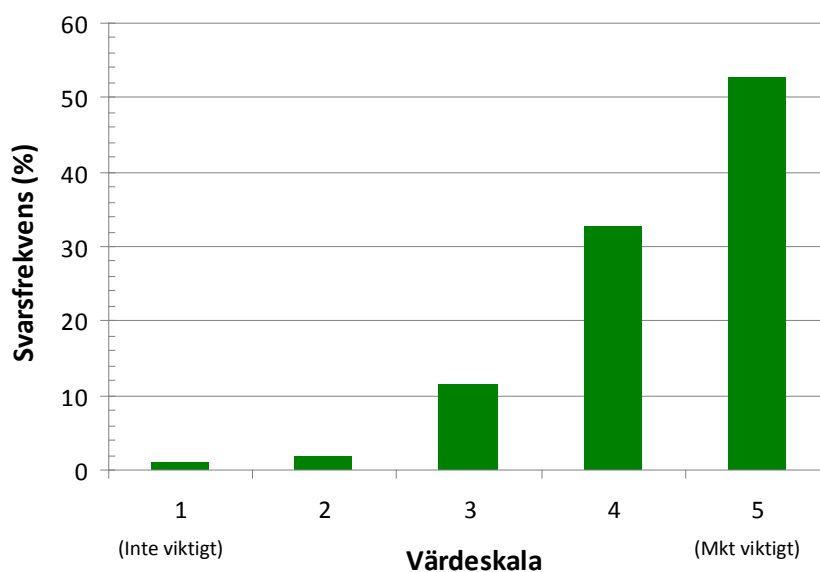
Figur 3. Svarsfrekvens för fråga 2.1 Hur viktigt är det för dig att det finns tillgängliga grönområden inom ca 5 km från stadskärnan.

Rimligen är det så att de som har valt att svara på enkäten är de som anser det vara mer viktigt med grönområden, vilket gäller för vilken metod man än använder sig av. Det går inte att skatta hur stor del av de som fått ta del av undersökning som valt att svara, dvs. bortfallet är odefinierat. Garanten för att intresset är stort hos befolkningen blir då att 852 stycken av de 993 som svarade på frågan satte en 5:a vilket är 86 procent.

Ett stort bortfall av svar på enkäten betyder sannolikt inte att intresset för grönområden är litet. I en studie (Fredman et al. 2008b) visade det sig att av de som valt att inte svara på enkäten så var endast 4 % genuint ointresserade av dess innehåll, i det fallet friluftsliv. Över hälften hade valt att inte medverka i studien på grund av brist på lust och tid för att fylla i enkäten. Tätortsnära områden för en tätort av Umeås storlek är inom 3 kilometer från tätortens gräns (Nilsson & Cory 2009). Sievänen et al. (2007) beräknade att 97 % av Helsingfors invånare besökte något område med naturkaraktär varje år, hälften var eller varannan dag. I Danmark besöker människor i genomsnitt skogen 13 gånger per år medan man i Finland besöker skogen mellan 72 till 110 gånger per år (Jensen 1999). Visserligen gäller detta bara skog och skulle därför kunna förklara den stora skillnaden mellan länderna då skog täcker en större andel av Finland, och danskarna i större utsträckning väljer att besöka andra typer av grönområden. Sannolikt påminner användningen av skog i Sverige mer om Finland än Danmark, och särskilt i norra Sverige. Som kommer att visas senare i resultatdelen var även skog en av de populäraste miljötyperna i ett grönområde. Grahn och Stigsdotter (2003) fann att människor i genomsnitt besökte något grönområde 150 gånger per år, och att personer från alla grupper i samhället besökte grönområden. I Helsingfors besökte människor från de gröna förortererna näraliggande platser för rekreation i naturen 160 gånger per år (Sievänen et al. 2007). Motsvarande siffra för de som var bosatta i de mindre gröna centrala delarna

besökte grönområden 137 gånger per år. Att grönområden är viktiga kan också ses i det högre pris som bostäder närmare grönområden säljs för. Morancho (2003) beräknade att priset minskade med 1800 Euro för varje 100 meter längre avstånd till närmsta grönområde. I en finsk studie av Tyrväinen & Miettinen (2000) så minskade fastighetsvärdet med i snitt 6 % för en kilometers ökning i avstånd till närmaste tätortsnära skog. Luttiks (2000) studie visade även på ett 4 – 12 % högre bostadsvärde när det fanns gröna element inom eller bredvid bostadsområdet. Utomhusvistelse gav också mening till vardagen (Fredman et al. 2008b).

Enkätsvaren visade att det för 86 procent av de svarande var så viktigt med en variation av olika tillgängliga grönområde *att vistas i* att de värderade det till en 4:a eller 5:a på en femgradig skala (Figur 4). Motsvarande procent som satt en 4:a eller 5:a på variationen i och mellan grönområden som de tyckte var trevliga *att titta på* var 79 procent. Det kan vara värt att poängtera att variationen som behandlas i frågorna både gäller mellan och inom olika grönområden.

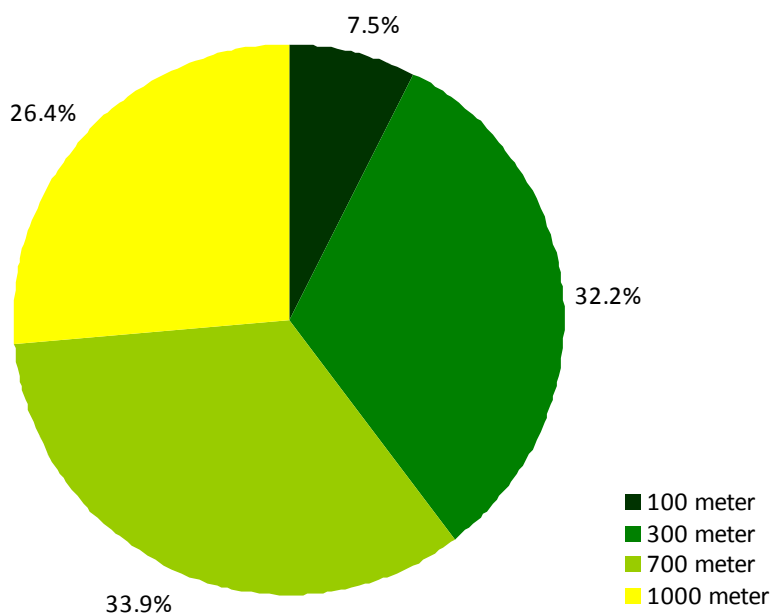

Figur 4. Svarsfrekvens för fråga 3.2 Hur viktigt är det för dig att det finns olika grönområden för dig att vistas i.

Värdet av variation i tillgängliga grönområden skulle kunna bero på att människor får en fördjupat upplevelse av omväxling mellan olika områden samt att de stimuleras mer av områden med en större mångfald av intryck. Variationen stimulerar människors fantasi och gör att det finns nya saker att uppleva varje gång man besöker området. Möjligheten att besöka en mängd sinsemellan olika område verkar sannolikt på samma sätt. Att omväxlingen har en inverkan på människor stöds av Kaplan (1995) som fann att en omväxlande miljö påverkar återhämtningen. En omväxling mellan olika områden skulle kunna stimulera människor till att i högre utsträckning besöka något grönområde. Att utbudet av olika tillgängliga naturområden har betydelse för antalet besök i naturen stöds av ett flertal studier (Sievänen et al. 2007; Grahn & Stigsdotter 2003). Variationen kan även skapa olika identiteter hos parkerna, deras närområden, och i sin tur hela staden (Lövré 2003). En stads identitet skapas av vissa teman som skulle kunna finnas representerade i dess grönområden. Ett högt värde i variation styrks även av Luttik (2000) som genom sin studie fann att bostäder där det på landskapsnivå fanns en mångfald av olika grönområden hade ett 9 % högre värde. Att grönområden med varierat innehåll uppskattades stärks av en studie av Bell et al. (2005) där

grönområden som bestod av en blandning av skogsmark, öppen mark och vatten var det som föredrogs mest. Axelsson-Lingren & Sorte (1987) visade i sin studie att ett högre antal olika skogsbestånd upplevdes som mer varierat och trevligt.

Av de svarande önskade ca 40 procent att det skulle vara max 100 - 300 meter till ett grönområde för att de skulle besöka det så ofta de har lust (Figur 5). En stor andel (25 %) av de svarande var villig att ta sig 1000 meter för att besöka grönområden så ofta de hade lust. Det finns inget samband mellan att man har gett en hög poäng på frågan 2.1 och att man skulle vara mer villig att gå en längre sträcka för att få besöka ett grönområde. De som är beredda att gå längre sträckor tar också längre omvägar.

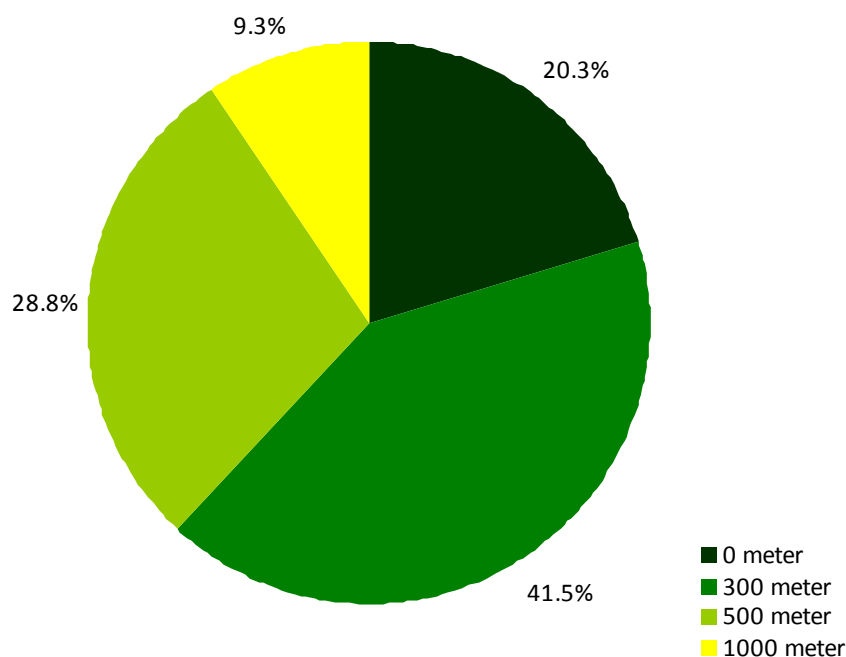

Figur 5. Svarsfrekvens för fråga 2.4 Hur långt får det som längst vara till ett grönområde för att du ska besöka det så ofta som du skulle vilja.

Att en sådan stor andel av de svarande endast var villig att ta sig som högst 100 - 300 meter för att besöka grönområden så ofta de har lust stämmer in på den gräns som ofta lyfts fram i sådana sammanhang. Som exempel så anser Boverket (2007) att 300 meter är den övre gräns som människor ska ha till något grönområde. Att avståndet till de grönområden man besöker spelar in visas också i en studie av Sievänen et al. (2007) i vilken två tredjedelar av de svarande haft mindre än 100 meter till sitt senaste besök i naturrekreation. Detta skiljde sig inte mellan de som bodde i de centrala delarna av Helsingfors och de i förorterna. Inte heller skilde sig det mellan sättet att ta sig till området, vilket skedde till fots. Skillnaden mellan de båda grupperna låg däremot i hur långt det i genomsnitt var till områden som lämpade sig för utomhusrekreation, vilket var 0.5 kilometer för de i förort 0.8 för de bosatta i de centrala delarna. Grahn & Stigsdotter (2003) kom i sin studie fram till att antalet besök i grönområden berodde på avståndet till närmaste område, vilket innebar att längre avstånd medförde färre besök. Även Nielsen & Hansen (2007) fann att antalet besök i grönområden minskade med avståndet. En minskad tillgång på grönområden och därmed längre avstånd för att ta sig till något område kommer därför sannolikt att innebära att människor i en mindre utsträckning kommer att vistas i grönområden. Längre avstånd för att ta sig till något grönområde innebär också en större tidsåtgång. Brist på tid var den vanligaste orsaken (60 %) till att människor

inte bedrev utomhusaktiviteter medan brist på lämpliga områden var orsaken i 15 % av fallen (Fredman et al. 2008b). Även Grahn & Stigsdotter (2003) fann att tid och avstånd var de viktigaste faktorerna som avgjorde hur ofta grönområden besöktes. I samma studie visades att 70 % av de svarande önskade att besöka något grönområde i högre utsträckning än i nuläget, denna grupp visade också i högre utsträckning symptom på stress än övriga.

Av de svarande så kunde 80 procent tänka sig att ta en omväg på 300 meter eller mer för att gå igenom ett grönområde på väg i något ärende (Figur 6). Ingen skillnad fanns mellan längden på omväg och intresset för de olika miljöerna.

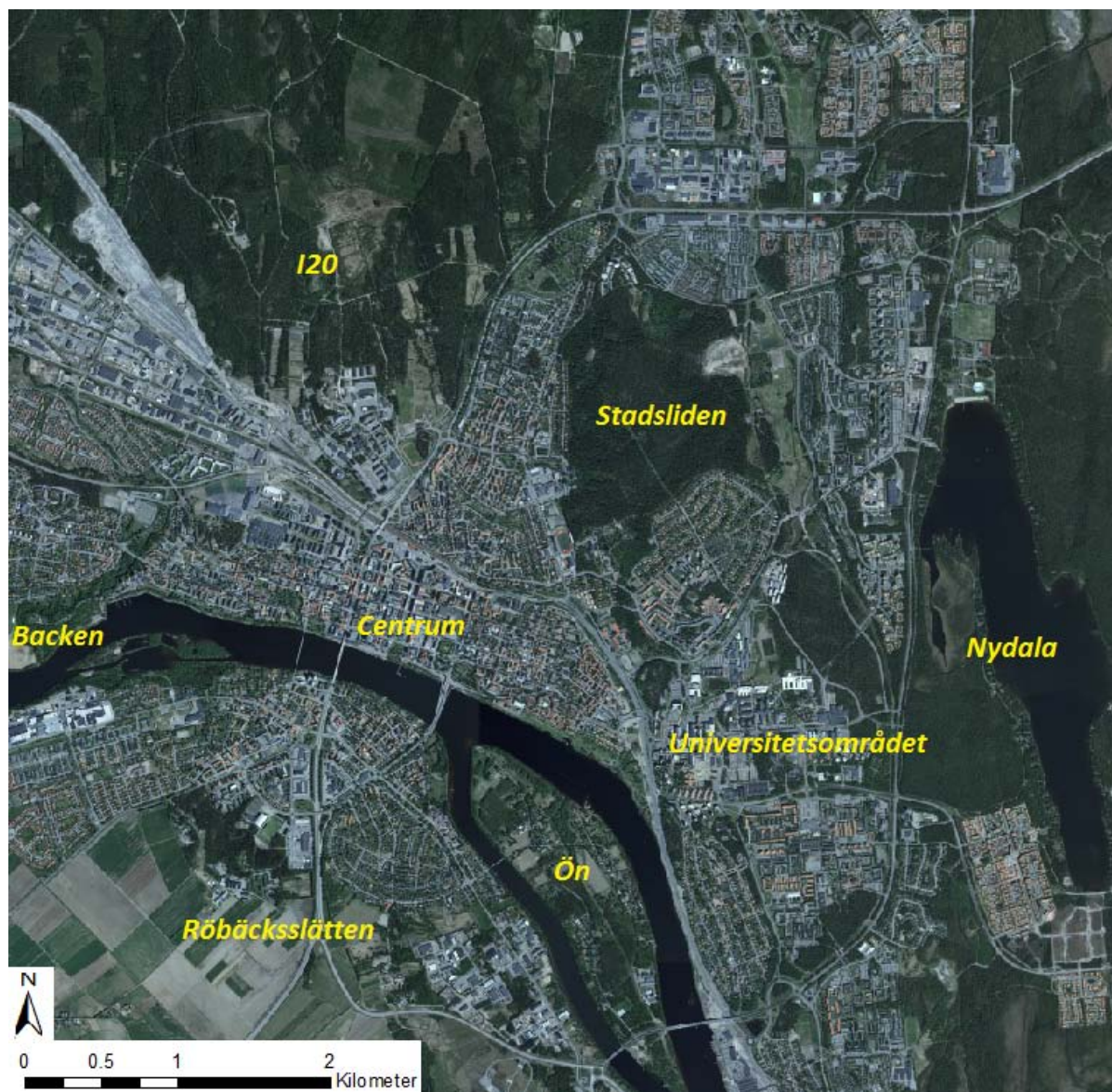

Figur 6. Svarsfrekvens för fråga 2.5 Hur lång omväg kan du tänka dig att ta för att få gå igenom ett grönområde när du är ute på något ärende.

De svarandes stora villighet att ta långa omvägar för att få färdas genom ett grönområde kan inte förklaras med att frågan användes som ett uttryck för ett starkare intresse för grönområden, eftersom att inget samband finns mellan villigheten att ta omvägar och värderingen av grönområden. Intresset av att färdas genom gröna miljöer har betydelse för hur grönstrukturen i staden ska organiseras eftersom en god grön infrastruktur skulle locka fler att välja cykel och gång som resealternativ. Utomhusaktiviteter och hälsosammare resealternativ främjas av en bra grön infrastruktur (Nielsen & Hansen 2007). Sievänen et al. (2007) fann att de fysiskt aktiva arbetspendlarna i Helsingfors använde sig av ett väl utvecklat nätverk av gång- och cykelbanor. De effekter som den gröna infrastrukturen hade på hälsan genom vardaglig fysisk aktivitet var av större betydelse än regelrätta besök i grönområden (Nielsen & Hansen 2007). Antalet besök i grönområden präglades för många av brist på tid (Grahn & Stigsdotter 2003). Resevägar med grön prägel skulle därför kanske kunna väga upp att man inte kan besöka grönområden i den utsträckning som man skulle ha lust. Att gröna inslag i vägmiljön är intressanta för människor visas även i en studie av Todorova et al. (2004) där trädplanteringar visade sig vara den mest uppskattade typen av vegetation utmed gator.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

I och med den planerade förtätningen av staden inom 5 kilometer från centrum kommer intresset av att bebygga de där befintliga grönområdena att öka. Intresset för att det ska finnas grönområden inom 5 kilometersgränsen är stort hos de svarande. Ska dessa områden besökas av en allt högre population i centrala Umeå i den utsträckning som de skulle önska krävs det att det finns grönområden tillgängliga inom ett nära avstånd från människors bostäder. Grönplaneringen av Umeå bör därför ha en betydande inverkan på stadsplaneringen.

Figur 7. Karta över Umeå.

I Umeå finns för närvarande en del större gröna områden inom 5 kilometer från centrum, så som I20-skogen, Stadsliden, Backenområdet, Ön, Nydalområdet och även Röbäcksslätten (Figur 7). För alla dessa områden utom Gammlia finns planer på exploatering för bostäder eller företagsområden. En växande stad kommer med största säkerhet innebära att åtminstone delar av dessa områden kommer att bli bebyggda, trots att de enligt önskemålen från umeborna presenterade i denna studie borde behållas som grönområden. Det viktigaste är att de nämnda områdena inte endast finns kvar i mera perifera lägen, utan att den gröna förbindelsen in mot centrum sparas. Förtätning av bebyggelsen bör ske utmed lokaltrafikens sträckningar. På så sätt kan transporterna hållas nere samtidigt som en god tillgång på

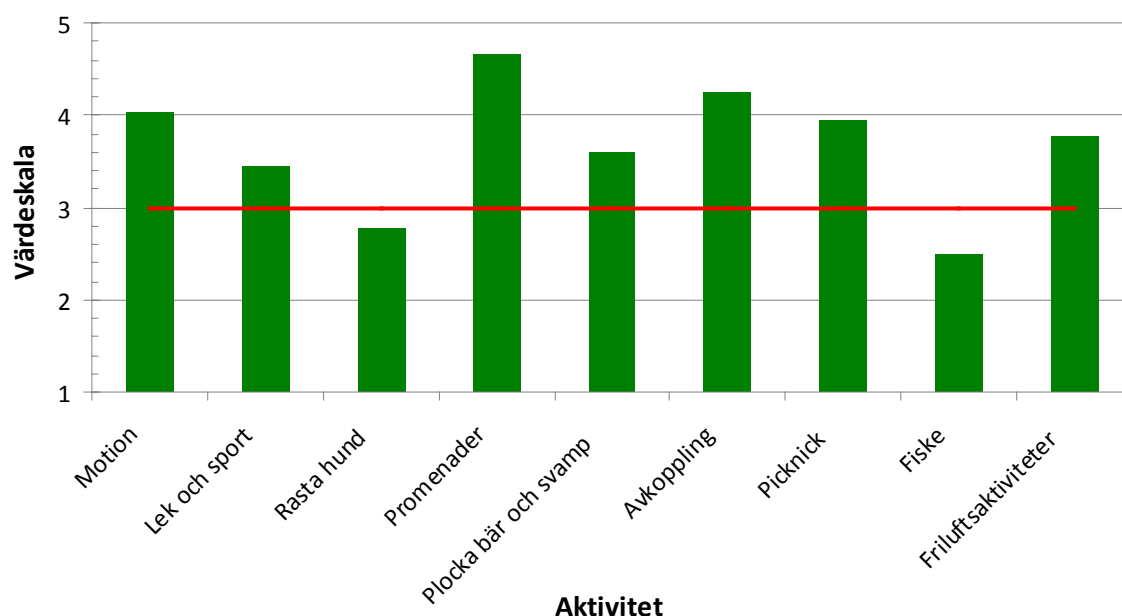
grönområden kan bevaras och utvecklas mellan trafikstråken. Nybebyggelse i nuvarande grönområden bör ske i form av tät stadsbebyggelse med små gator som integreras med omkringliggande parker och grönområden vilket bidrar till att många får tillgång till dessa områden (Ståhle 2004). Tillräckligt stora grönområden (ca 10 ha) krävs dock för att besökarna ska uppleva avskildheten till omgivande stadsmiljö och för att området ska kunna tillgodose en mångfald av preferenser.

Stadsgator med trädplanteringar kan binda samman centralt liggande grönområden och på så vis bygga en grönstruktur ut mot omkringliggande naturområden särskilt när det inte finns obebyggda ytor att utveckla. Skogen på I20 är för närvarande en påtagligt grön centralt liggande del av staden med sådana förbindelser. Skulle nuvarande E4:an förbi Haga och Sandbacka kunna överbryggas på något sätt skulle Djupbäcken som genomkorsar Haga kunna bindas samman med naturområdet på I20. Planer finns på att göra om nuvarande E4:an till en stadsgata vilket skulle innebära att det blev lättare att skapa en bra överfart. Kan barriärerna vid Strombergs väg och Lilljansvägen överbryggas skulle även skogen på Lilljansberget kunna bindas samman med Mariehemsängarna och Stadsliden genom området vid Sandbäcken. En förlängning på området skulle kunna ske mot området kring Nydalasjön och på så sätt skapa en grön kil från Haga och Berghem ut mot omgivande natur. Lilljansvägens sträckning skapar överhuvudtaget barriärer mellan olika grönområden och dess omdragning skulle vara gynnsam för grönstrukturen. En bättre lösning vore att fortsätta Rullstensgatan jäms med cykelbanan till Petrus Laestadius väg. Även Stadsliden och I20-skogen skulle kunna länkas samman, något som bäst skulle ske i söder eller norr om kyrkogården på Sandbacka. De förflytningsbarriärer som vägar innebär kan lösas genom övergångsställ på 50 km/h-sträckor och med över- eller underfarter på sträckor med högre hastigheter. För att inte skapa avbrott och hinder på motionsslingor och skidspår används lämpligast planfria lösningar.

Det bör finnas ett utbud av grönområden med olika karaktär för att säkerställa att befolkningen får variation och omväxling. Ett varierat utbud av grönområden kan åstadkommas genom att de olika platserna får en utvecklad karaktär där olika platser ger olika upplevelser. Detta kan uppnås genom att låta små områden vara olika sinsemellan och genom att man inom större områden skapar heterogenitet. Det är också viktigt att människor har olika områden inom nära räckhåll, därför måste olika grönområden finnas spridda inom 5 kilometer från centrum.

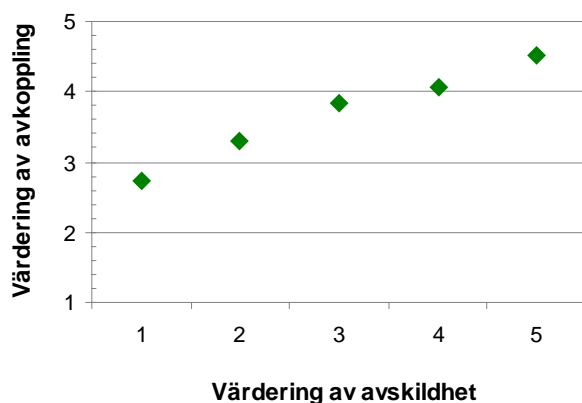
5.2.2 Användningen av grönområden

De svarande ville använda grönområden till en mängd olika aktiviteter, varav den viktigaste var promenader (Figur 8). Därefter följt av avkoppling ensam eller med vänner, och motionering. Det fanns ett positivt samband mellan värderingen av variation i de grönområden man helst besökte och de olika aktiviteterna. Desto mer viktigt det var med variation ju mer intressant var alla aktiviteter för den svarande.

Figur 8. Medelvärden för fråga 2.7 Vad vill du kunna använda grönområden till.

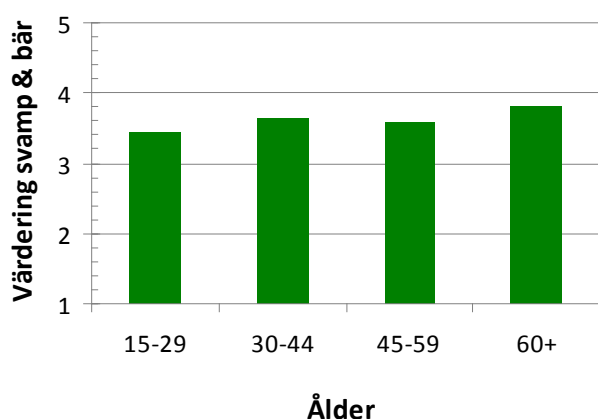
Ett positivt samband finns mellan värderingen av avkoppling i grönområden och värderingen av avskildhet (Figur 9). Likartade samband finns även mellan värderingen av avskildhet och värderingen av motion, friluftaktiviteter, bärplockning, promenader och hundrastning.

Figur 9. Sambandet mellan avkoppling och avskildhet.

Att promenader är en viktig aktivitet stöds av Sievänen et al. (2007) som i en finsk studie fann att det var den vanligaste aktiviteten i naturen. Även i svenska studier framträder promenader, både nöjes- och motionspromenader, som den viktigaste uteaktiviteten (Fredman et al. 2008b). De viktigaste motiven för dessa promenader var fysisk aktivitet, avkoppling, naturupplevelser och umgänge med familjen. Promenader och löpning var den vanligaste aktiviteten som människor utförde i grönområden (Tyrväinen et al. 2003). Det var även de aktiviteter som människor ville ägna sig mer åt på vardagar (Fredman et al. 2008b). Att avkoppling är betydelsefullt stöds av olika studier, som till exempel i en holländsk studie där det var den absolut vanligaste anledningen att besöka grönområden (Chiesura 2004). En engelsk studie av Coles & Bussey (2000) visade att den vanligaste anledningen att besöka grönområden var att komma ifrån staden och finna lugn. Grahn & Stigsdotter (2003)

konstaterar i sin studie att människor rekommenderar en promenad i skogen till någon som upplevde stress eller oro. Människor har olika sätt att koppla av och avkoppling kan därför ses mer som ett motiv än som en aktivitet, och kan därför ingå i alla de övriga aktiviteterna. Friluftaktiviteter som i studien hade betydelsen av observation av växter och djur, var även i studien av Tyrväinen et al. (2003) en vanlig aktivitet men betecknades där som naturobservationer. Förklaringen till att de olika aktiviteterna är mer intressanta för de som tycker att det är viktigt med variation kan vara att de som är intresserade av att använda grönområden till en mängd olika saker upplever att olika miljöer lämpar sig för olika aktiviteter. Detta stöds av Axelsson-Lindgren & Sortes (1987) studie där ett område med flera olika skogsbestånd sågs lämpligare för en mängd olika slags aktiviteter medan ett mindre varierat område lämpade sig i högre utsträckning till aktiviteter som löpning.

Figur 10. Värdering av bär- och svampplockning fördelat på ålderskategorier.

Bär- och svampplockning var rätt populärt i undersökningen, och de svarande i den äldsta gruppen var mer benägna att plocka bär och svamp än de från de yngre (Figur 10). Mängden plockade bär har minskat med 70 % sedan 1977 (Lindhagen & Hörnsten 2000). Mängden plockad svamp hade under samma period inte minskat. Inga skillnader i intresset för bär- och svampplockning fanns mellan de boende i eller utanför staden.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

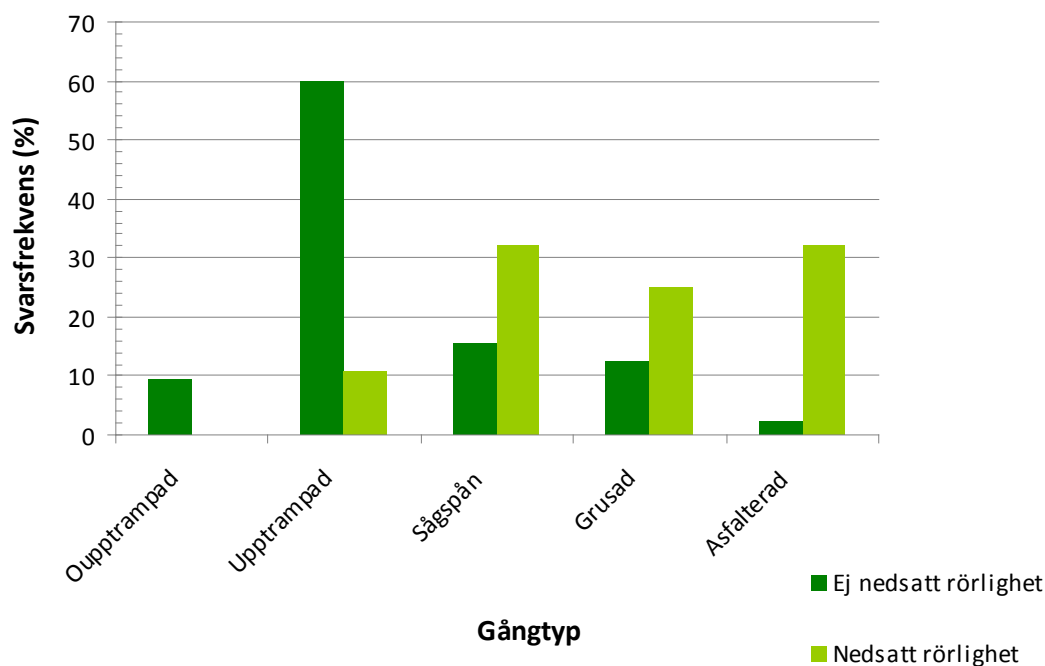
Människor värdesätter att kunna färdas genom gröna miljöer när de är på väg någonstans. Även en del av de aktiviteter där man rör sig längs en slinga, som vid promenader, motionering och hundrastning, skulle kunna gynnas av att gröna stråk. Korridorer som knyter samman bostads- och verksamhetsområden med större grönområden ger också möjligheten att få en grön upplevelse redan på vägen till det grönområde man tänkt sig besöka, vilket skulle kunna öka andelen som väljer att gå och cykla dit istället för att köra bil. De bättre siktförhållanden och den större närheten till bebyggelse som råder i grönstråk och korridorer skulle kunna minska rädslan för att bli överfallen. Grönstråk och korridorer ger sannolikt inte samma känsla av avskildhet som mer regelrätta grönområden vilket medför att det fortfarande krävs tillgängliga områden som kan tillgodose det önskemålet. Större områden med en större mångfald av olika miljöer möjliggör även för en mängd olika slags aktiviteter, något som inte är möjligt i samma utsträckning i grönstråk som främst lämpar sig för arbetspendling och motion. På grund av kanteffekten som medför att endast djur och växtarter anpassade till kantmiljöer dominerar, på bekostnad av de arter som kräver skogsmiljöer (Forman och Godron 1986). Kanteffekten sträcker sig mellan 10 till 15 meter in från områdets kant och de flesta gröna korridorer kan därför inte förväntas hysa utvecklade ekosystem med stor variation av olika djur och växter.

En grön infrastruktur kan byggas upp av ett rutnät av grönstråk, gröna korridorer och alléer inom staden. Alléer och planteringar vid gång- och cykelvägar är ett sätt att skapa vägar med grönare karaktär. Trädkantade esplanader med särskilda gång- och cykelfält är ett annat sätt att skapa gröna miljöer. Linjära parker och grönstråk är ett alternativ för att uppnå målen för grönska i stadsmiljö utan att avsätta samma markareal för ändamålet (Searns 1995). Avlånga parker och korridorer ska främst löpa i de vanligaste färdriktningarna för att möjliggöra för att så många pendlare och andra på väg som möjligt ska kunna nyttja dem. Stråken ska även knyta an till olika perifera större naturområden för att förstärka kopplingen mellan stadsdelarna och omgivande natur. Djupbäcken på Haga är exempel på ett sådant stråk där stadsdelen kan knytas samman med I20-skogen. Den barriär som E4:an i nuläget formar kan försvinna när vägen flyttas. För att få en effektiv grön infrastruktur krävs dock att plats ges i ett tidigt planeringsskede. En stor del av Umeås befolkning jobbar eller studerar på Universitetsområdet. Genom att utveckla de grönområden som finns i nära inpå och skapa kommunikationsrutter genom dessa skulle många få möjligheten till en grön pendlingsmiljö. Biologiskt värdefulla områden inom ett kort avstånd från universitetet skulle också gynna forskning och framförallt utbildning.

5.2.3 Praktiska aspekter

Av de svarande som inte hade nedsatt rörlighet tog sig de flesta (60 %) helst fram på upptrampade stigar när de besökte något grönområde (Figur 11). Svarande som hade nedsatt rörlighet tog sig en större andel fram på anlagda vägar. Äldre personer föredrog i en högre utsträckning än yngre iordningsställda leder och gångar. De som föredrog upptrampade stigar var i större utsträckning intresserade av att ta omvägar för att gå igenom något grönområde. De som föredrog grönområden av en vild karaktär var också mer benägna att helst vilja ta sig fram i upptrampade områden eller där det endast är upptrampade stigar medan de som föredrog anlagda gångar uppskattade mindre vilda områden. Svarande som föredrog mer iordningsställda leder och stigar föredrog också lövskog framför andra miljöer. De ville inte heller att skogen skulle vara för tät. Svarande med svårigheter att gå på ojämn mark eftersökte i högre utsträckning andra sittplatser i grönområden, något som också eftersöktes av de som var ute på picknick.

Upptrampade stigar som den överlägset viktigaste gångtypen för personer utan nedsatt rörlighet kan ses som en del i att människor i huvudsak inte eftersöker konstgjorda grönområden, vilket stöds av Özgüner & Kendle (2006). De svarande föredrog i sjunkande ordningen underlagen sågspån, grus och asfalt vilket även detta passar in i bilden av att en högre grad av mänsklig påverkan inte är önskvärt i grönområden. En liten andel av de utan nedsatt rörlighet men ingen med nedsatt rörelseförmåga föredrog upptrampade miljöer vilket troligen hänger samman med att människor i regel inte väljer skogsområden med liggande träd och avverkningsrester som hindrar framkomligheten vilket stöds av Lindhagen & Hörnsten (2000) som fann att mogna bestånd som var tillgängliga att vistas i prefererades över bestånd med framkomlighetssvårigheter.

Figur 11. Föredraget underlag i grönområden beroende på de svarandes rörlighet.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

Det finns stora möjligheter att hålla nere kostnaderna för skötseln av en del grönområdet eftersom de allra flesta vill ha stigar att gå på och inte anlagda vägar. Därför skulle det kunna räcka med att man i de mer naturliknande områdena endast hade ett fåtal anlagda basvägar och att man endast rörde fram framtida stigar. Ett större intresse visades för miljöer andra än de som typiskt finns centrala så som skötta parker.

Sittplatser finns därför lämpligen i mer bostadsnära områden då de med begränsad rörlighet rimligtvis är mer benägna att besöka dessa. Sittplatserna placeras också lämpligen vid lättare framkomliga gångar som asfalterade eller grusade. Sittplatser för de ute på picknick placeras lämpligen vid utsiktsplatser.

5.3 Grönområdets innehåll

5.3.1 Miljöer

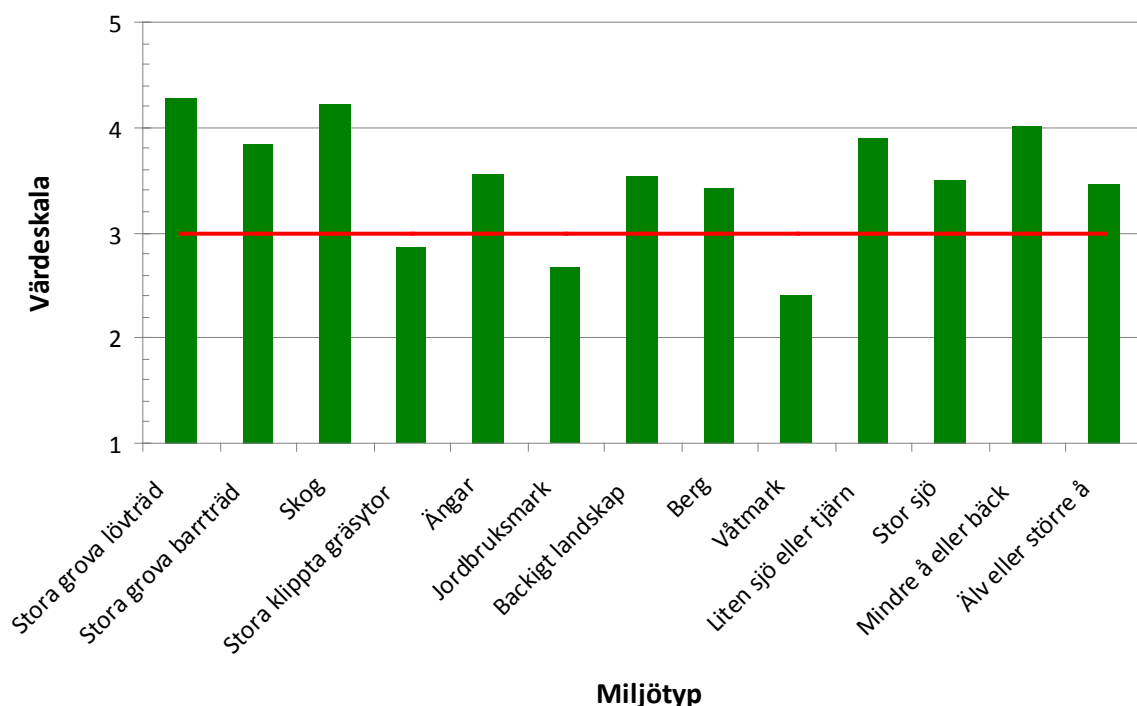
Det innehåll som gjorde ett grönområde mest intressant att vistas i var främst stora grova lövträd, skog och mindre vattendrag (Figur 12). Framför allt var våtmark inte ett önskvärt inslag i de grönområden som de svarande helst ville vistas i. Jordbruksmark och stora klippta gräsytor var inte heller populära alternativ.

Vattendrag var uppskattade innehåll i grönområden vilket överensstämmer med en studie av Carles et al. (1999) där de tre mest uppskattade ljuden var i ordning: vattendrag, by och lugn park. Dessa valdes framför livlig park och bostadsområde. Framför allt bidrog rinnande vatten till en positiv känsla för ett område vilket visade att ljudbilden hade en stor inverkan på intrycket av ett grönområde. Avgörande för vilka ljudmiljöer som föredrogs ansågs vara att de höll en jämn ljudnivå utan några plötsliga alarmerande ljud. Det visade sig också att bilden från en stadspark utan dess tillhörande ljud uppskattades högre än när ljudet var med. Sorlet

från ett rinnande vatten skulle kunna dränka utifrån kommande stadsljud. Skog skulle på samma sätt kunna blockera ljudupplevelser utifrån, vilket skulle kunna förklara att det är ett av de mest uppskattade innehållen i ett grönområde (Figur 12) och att skogsmiljöer därför bryter av mer mot staden genom att minska stadsljuden. Den höga värderingen av skog kan också förklaras med att skogen, i motsats till andra miljöer, erbjuder en rumskänsla genom att trädkronorna fungerar som ett inneslutande tak för besökarna. Jorgenson et al. (2002) visade att skog med en inneslutande karaktär värderades högre när det inte fanns någon underväxt som hindrade sikten.

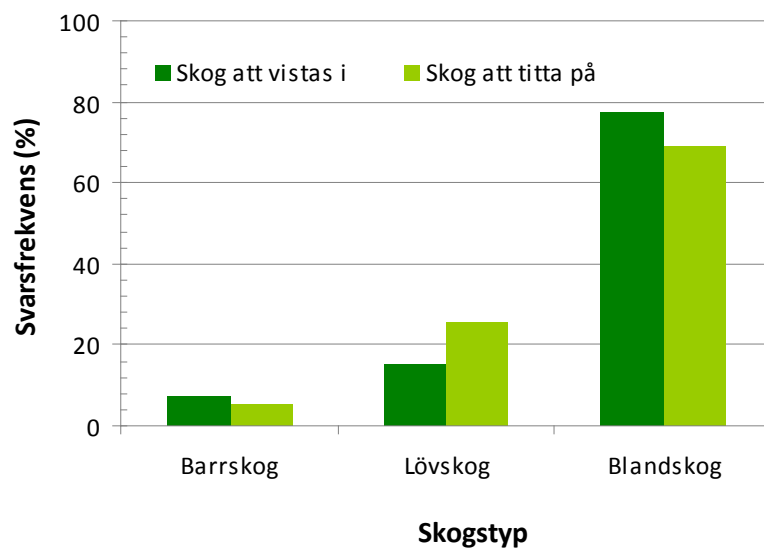
De rekreationella värden som stora grova träd, framför allt lövträd, bidrar med till ett grönområde visas även av Nilsson & Cory (2009) som lyfter fram stora grova lövträd som positiva för rekreationen. Betydelsen av stora träd skulle också kunna förklaras med att deras storlek väcker människors fascination vilket stöds av Kaplan (1995) som menar att extrem storlek fascinerar.

Sjöar uppskattades som ett intressant innehåll i nästan lika hög grad som vattendrag. En av de miljöer som ökade benägenheten att betala ett högre pris för en bostad var att den låg i närheten av en sjö (Luttik 2000). Detta skulle kunna belysa problematiken i att områden nära vatten exploateras på grund av det höga markvärdet, men att andra i och med bebyggelsen utestängs från att besöka vattennära områden.

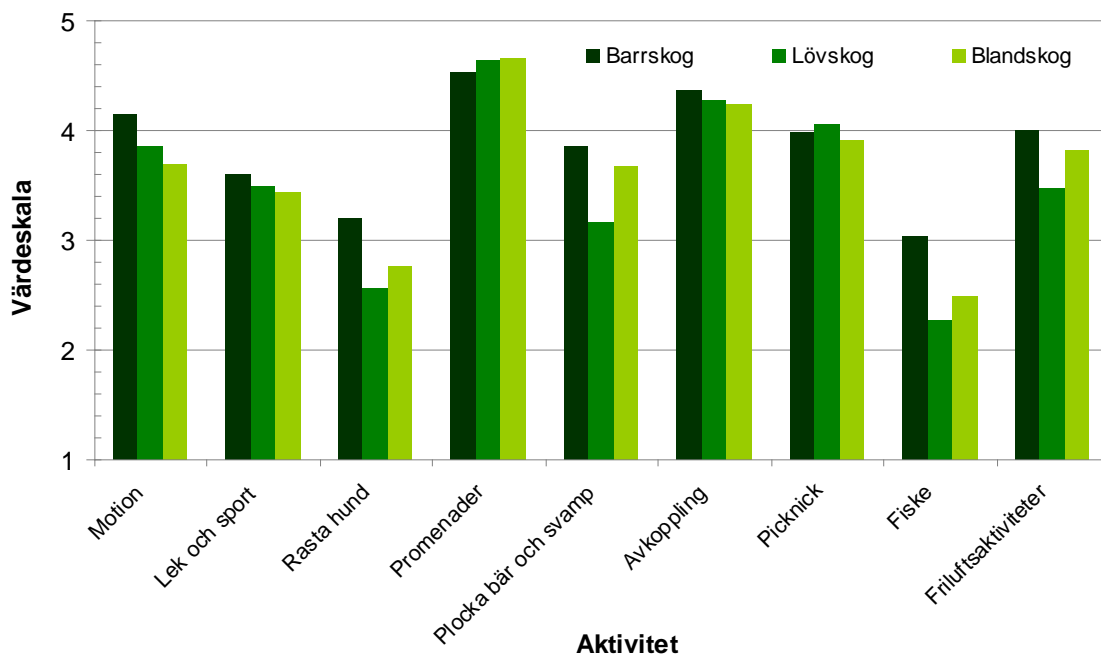
Figur 12. Medelvärden för fråga 3.1 Vad gör ett grönområde intressant för dig att vistas i.

Den intressantaste skogstypen var, både för att vistas i och titta på, en blandskog bestående av både barrträd och lövträd (Figur 13). Ren lövskog var mer än dubbelt så populär som barrskog. De svarande föredrog i ännu högre utsträckning att titta på lövskog medan de i mindre utsträckning uppskattade att titta på barrskog.

Figur 13. Typ av skog de svarande föredrog att vistas i respektive titta på.

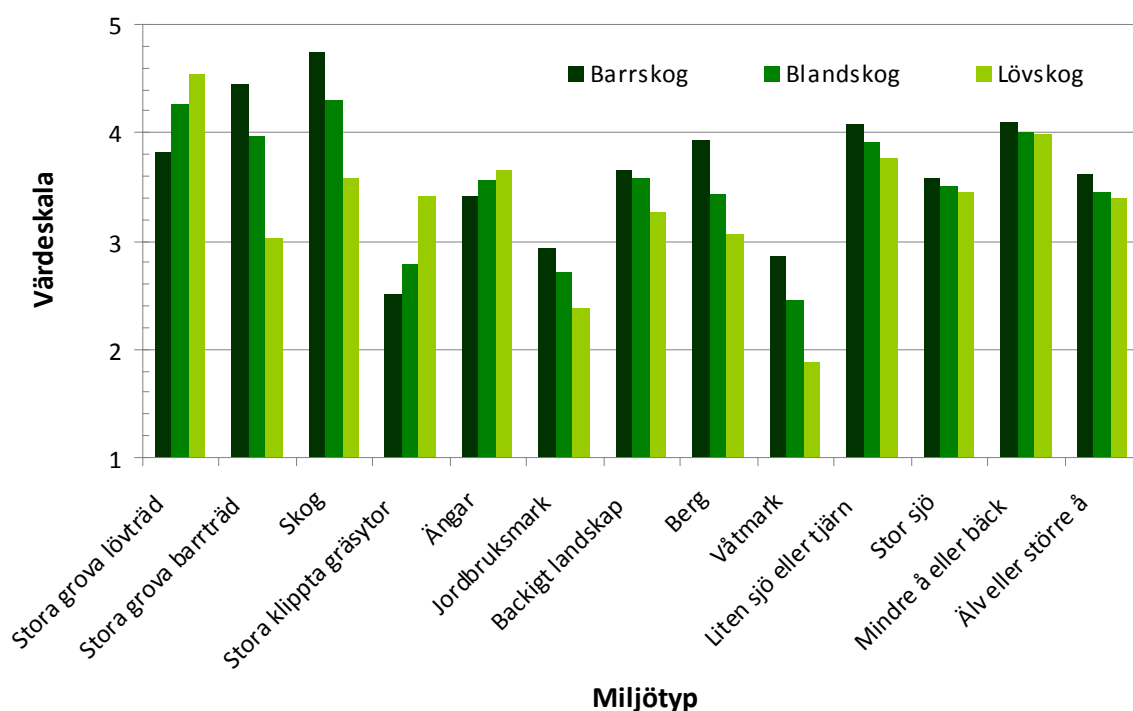
Det fanns ett samband mellan blandskog och variation vilket stödjer att blandskog bidrar till variationen inom ett område. Ett tydligt samband fanns också mellan barrskog och aktiviteter som motion, hundrastning, bär- och svampplockning och olika friluftaktiviteter (Figur 14). Avkoppling kan inte sägas vara bundet till någon av skogstyperna.

Figur 14. Jämförelse mellan värderingarna av olika aktiviteter utifrån skogstyp.

Det fanns ett samband mellan de som föredrog lövskog och de som föredrog ängar, klippta gräsytor och stora grova lövträd (Figur 15). De som inte värderade skog som högre än medelviktigt föredrog lövskog i högre utsträckning än övriga svarande, framför allt i de miljöer de tyckte var trevliga att titta på. De som föredrog barrskog gav också höga poäng till miljöer med vildmarkskaraktär så som berg, våtmarker, skog och stora grova barrträd. Även

backiga landskap, små sjöar och älvar var lite högre värderade av de som föredrog barrskog. Det visade sig att de som föredrog barrskog i en högre utsträckning även uppskattade jordbruksmark. Även de som växt upp utanför någon stad uppskattade i högre uppfattning jordbruksmark. De som föredrog blandskog låg ungefär mitt mellan värden för de övriga två. På vilken nivå, landskap, område, eller bestånd, de svarande vill att det ska vara blandskog kan dock inte avgöras.

Figur 15. Jämförelse mellan värderingarna av olika miljötyper utifrån prefererad skogstyp.

Att blandskogen skulle vara den mest uppskattade skogstypen överensstämmer inte med en studie av Tyrväinen et al. (2003) som visade att bestånd med olika slags träd uppskattades mindre än monokulturer. Axelsson-Lindgren & Sorte (1987) fann däremot att en hög variation av olika skogsbestånd inom ett större område uppfattades som positivt. Flera olika kontrasterande skogsbestånd bidrar till en högre variation och väcker ett större intresse än när hela skogen består av en jämn blandning av trädarter (Hodge 1995). Det skulle kunna vara så att enartsbestånd har en tydligare identitet, något som Lövré (2003) anser vara viktigt för grönområden, och att de på så vis kan förstås i större utsträckning. Därför verkar det rimligt att anta att blandskog främst föredras på landskapsnivå och inte på beståndsnivå. Denna hypotes stöds också av att de som föredrog blandskog även värdesatte variation i en högre utsträckning än övriga svarande. Lövskogen föredrogs, framför allt för att titta på, framför barrskogen vilket stöds av en studie av Kellomäki & Savolainen (1984) där björkskog uppfattades som mer naturskön jämfört mot tall- och granskog. Naturskönheten var högre ju äldre träden var, men skillnaden mellan björkskog och barrskog bestod. Lindhagen & Hörnstens (2000) studie fann att ung barrskog ansågs vara den minst lämpliga skogstypen för rekreation. Barrskogens roll som plats för aktivitet stöds av Annerstedt (2011) som fann att människor i större utsträckning besökte lövskogar för att uppleva naturen medan barrskogar besöktes för någon annan aktivitet, till exempel träning och hundpromenader.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

Umeå omges till största del av barrskog. Barrskog finns även i centrala delar av staden. Stadsliden och I20-skogen är centralt liggande exempel på sådana miljöer. Rena lövskogar är sällsynta så långt norr som Umeå, dock finns det som exempel lövskog vid Bölesholmarna, i Bölesområdet samt på norra delarna av Ön. I rasbranter har barrträden svårt att konkurrera så där finns det ofta gott om lövträd, dock är det oftast svårt för människor att ta sig fram i sådana miljöer. Blandskogsmiljöer finns det mer av, och det finns goda förutsättningar för att skapa och upprätthålla dessa. Uppfattningen av blandskog kan också ses som en variation av barr- och lövträdsbestånd på landskapsnivå. Skapandet och upprätthållandet av lövträdsbestånd blir därför viktigt. De lövträddarter som finns vilda i regionen har överlag svårt att föryngra sig inne i tät skog eftersom de generellt har stora krav på ljus särskilt om de ska växa ut till stora träd. Dessutom trängs de på de flesta marker bort av den skuggtåliga granen. Genom att i en del skogar hugga bort träd som tränger lövträd med stora förutsättningar att växa sig stora går det att skapa stora grova lövträd och lövträdsdominerade skogar. Främst granar som kan växa upp underifrån och kväva lövträden bör glesas ut. Störst förutsättning för att få grova lövträd är på bördigare marker som vid vattendrag. Lövträden bör också prioriteras som solitärer i parker och i öppnare miljöer. En enkel design av skogsmiljöerna där den framtida skötseln klaras med små insatser är avgörande för att hålla kostnader nere (Hodge 1995). Det är därför viktigt att använda rätt arter för platsen och att använda sig av föryngringsmetoder som tar tillvara naturlig föryngring. Fröträdställningar och skärmar bibehåller också en större skogskaraktär än kalavverkning då en mängd av de mogna träden lämnas kvar. Skogsmark är billigare att underhålla än skötselintensiva parker och kan också ge en inkomst från avverkning. Detta tillsammans med att skog var den högst värderade miljötypen talar för att låta grönområden främst vara av skött skogskaraktär.

Umeå som "Björkarna stad" är en viktig identitet, dessutom så symboliserar detta även ett nordligt geografiskt läge. Dock får inte denna identitet begränsa designmöjligheterna inom grönområdena där valet av olika trädslag är en viktig del. Andra för Sverige inhemska trädslag som till exempel ek (*Quercus robur*), alm (*Ulmus glabra*) och lönn (*Acer platanoides*) har visat sig trivas så bra i Umeå att de bildat stora utväxta träd och skulle kunna användas mer i nyplantering av miljöer för att få en större variation.

Vattendrag är ett av de mest omtyckta inslagen i grönområden och kan bilda gröna kärnor som med sin utsträckta form i likhet med trädkantade vägar är utmärkta att använda för att sammanbinda andra slags grönområden. Dessutom så kan mark i anslutning till vattendrag vara olämplig för bebyggelse på grund av sankheten och höga vattenflöden. Lövträd som i regel trivs bra på sådana marker kan därför användas för att ge en kontrast till de vanligt förekommande barrskogarna. Vattendrag är också lätta att orientera sig utefter och kan skapa åtskillnad mellan olika bebyggda områden. Inom rimlighetens gräns så anlägger man inte nya bäckar och åar, men turligtvis finns en mängd vattendrag i olika storlekar inom en femkilometersradie från Umeå centrum. De flesta av dessa vattendrag är bäckar men Tvärån är ett undantag. Fyra stadsdelar hinner den rinna igenom innan den mynnar ut i Umeälven. Området vid mynningen bör utvecklas och bevaras som ett större grönområde. Från utloppet anläggs promenadvägar åtminstone upp till ovanför Västerslätt. Grönkorridoren skulle kunna tänkas ha en fortsatt sträckning ända upp till Forslunda.

Ett par bäckar, som till exempel Djupbäcken finns också tillgängliga. Djupbäcken rinner från I20-skogen och bildar stommen i ett grönstråk genom nedre Haga, på vissa sträckor kulverterad. Grönstråket skulle kunna få sin naturliga fortsättning följandes Djupbäcksvägen

mot Blå vägen och vidare mot Järnvägsstationen och Umeälven. Möjligheten att öppna upp bäcken, och på så sätt låta den utgöra en tydlig stomme i grönstråket, bör ses över.

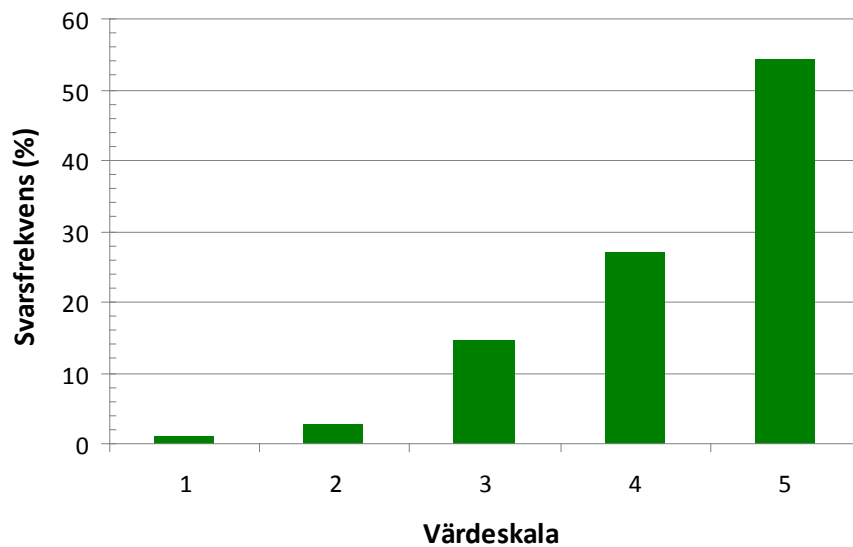
Vidare finns Sandbäcken som för närvarande är överbyggd från nuvarande E4:an förbi Sandbacka fram till Mariehem där den går i dagen igen för att fortsätta till Universitetsdammen. När ringleden är klar skulle barriären som E4:an nu bildar kunna brytas ner och ett grönt stråk från I20-skogen via kyrkogården och vidare mot Stadsliden och Nydalaområdet skapas genom att vägförbindelsen får en mindre hindrande karaktär.

Sist men inte minst av vattendragen finns Umeälven. Älven är ett landmärke för Umeå och gör staden i det närmaste unik Sverige genom att genomkorsas av ett sådant stort vattendrag. Därför bör älven lyftas upp som en viktig del av Umeås identitet. Att låta gröna stråk löpa intill älven möjliggör för allmänheten att vistas i dess närhet och låta dem kunna blicka ut över öppet vatten ohindrade av bebyggelse. Strandpromenaderna bör utvecklas på båda sidor om älven genom hela stadens utbredning. Med älven som bakgrund lämpar sig älvbrinkarna för sociala mötesplatser. Efter vissa sträckor så är strömmen uppdelad i mindre fåror som främst vid Bölesholmarna men även vid Ön. På sådana platser lämpar sig större grönområden på grund av den variation mellan vatten och land som där är möjlig. En strandpromenad finns redan på södra sidan älven vid Bölesholmarna, och det viktigaste där är att bevara lövskogarna på Tegssidan för att hela området ska behålla sin karaktär. Risken är att en utglesning sker för att öka utsikten för de bostäder som byggts. En gång- och cykelbro som går från Bölesholmarna till området kring Tväråns utlopp skulle både kunna förkorta transportsträckan mellan de västra och södra stadsdelarna samt att knyta samman de båda grönområdena. Vid Lillån kan strandpromenad anläggas, både på Tegssidan och på Ön. En gång- och cykelbro mellan Ön och Öbacka medför att det gröna stråket få sin fortsättning på norra sidan älven. Öns betydelse för rekreation skulle öka med utökade kommunikationsmöjligheter, och Umeås befolkning skulle på så sätt få tillgång till bland annat områdets lövskogsmiljöer. Umeå har växt upp runt de brukbara jordarna i älvdalen och kulturhistoriskt värdefulla platser finns att bevara och kultivera. Området kring Backenkyrkan där Umeås första stadsbildning ägde rum är ett exempel på ett sådan kulturhistoriskt värdefullt område.

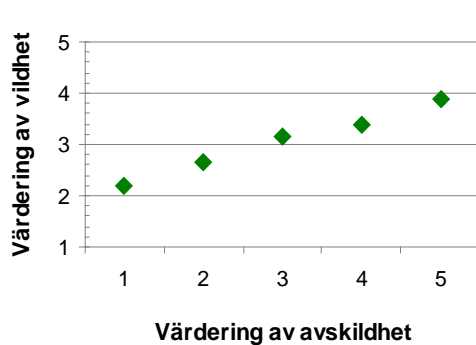
5.3.2 Uppfattandet av grönområden

Grönområden som ger en känsla av avskildhet var viktiga för de svarande och 81 procent satte en 4:a eller en 5:a på den frågan (Figur 16). Medelvärde var 3,6 för hur stor vildhetsgrad det skulle vara i de grönområden de svarande helst besökte.

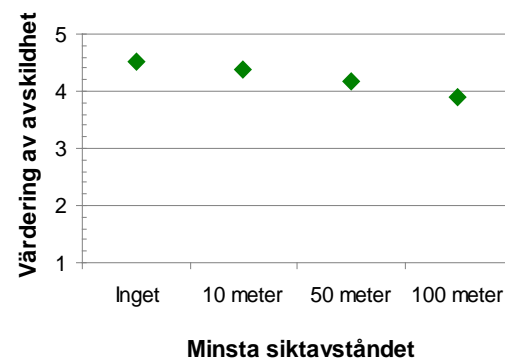
De som ansåg att avskildhet var en viktig egenskap hos grönområden värderade även att besöka områden som uppfattades ha en högre vildhetsgrad (Figur 17). De olika miljötyperna som uppfattades som vilda, som till exempel skog, uppskattas också mer av de som tycker att det är viktigt med grönområden där de kan känna avskildhet. Miljötyper som stora klippta gräsytor uppskattas däremot i mindre utsträckning. De svarande som föredrog grönområden med vildare prägel var dock inte benägna att ta sig längre sträckor för att besöka dessa (Figur 19). De som värderade avskildhet högt var inte heller mer benägna att ta sig längre sträckor för att nå ett grönområde, snarare var det så att avskildhet söktes av de som inte ville behöva ta sig så långt till ett grönområde (Figur 20). Ett samband fanns också mellan de som tyckte det var viktigt med avskildhet och tätare skogar (Figur 18). De små skillnaderna i preferenser förklaras av att avskildhet var viktigt för många.

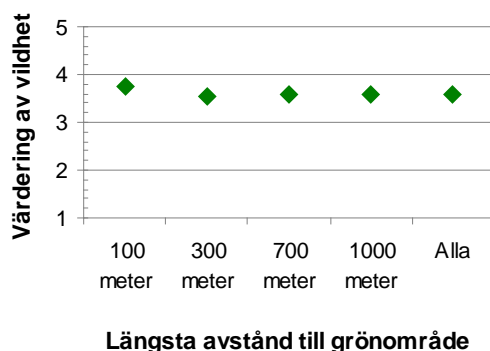
Figur 16. Svarsfrekvens för fråga 2.3 Hur viktigt är det för dig att det finns grönområden där du kan känna avskildhet.

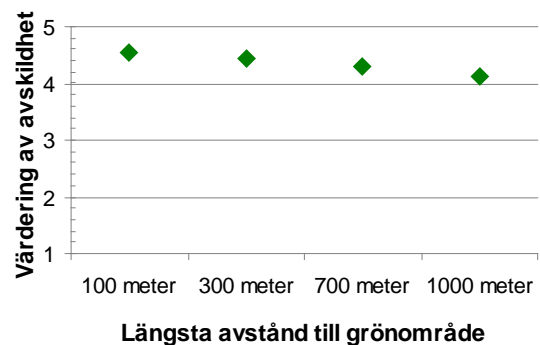
Figur 17. Sambandet mellan vildhet och avskildhet.

Figur 18. Sambandet mellan tät skog och värdering av avskildhet.

Figur 19. Sambandet mellan Vildhet och längsta avstånd man kan tänka sig för att besöka grönområdet.

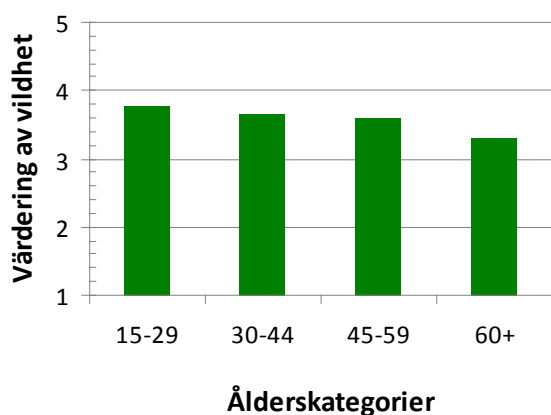
Figur 20. Sambandet mellan värdering av avskildhet och längsta avstånd man kan tänka sig för att besöka grönområdet.

Betydelsen av att ha platser där man kan känna avskildhet lyfts av Kaplan (1995) som visar att den mentala återhämtningen gynnas av att man komma ifrån sin vanliga omgivning. Storleken hos området var inte den avgörande faktorn för att möjliggöra detta utan det som

krävdes var att det var tillräckligt varierat och sammanhängande för att upplevas som en egen värld.

Den föredragna vildhetsgraden låg ungefär i mitten på värdeskala vilket kan tolkas som att de mest uppskattade grönområdena ungefär representeras av en vanlig skog. Skog oavsett dess naturlighet värderas högre än mer formella parktyper, vilket stöds av Luttiks (2000) studie där skogsområden på landskapsnivå genererade högre bostadspriser än parker inom eller bredvid bostadsområden. De områden som de svarande besöker ska inte vara lämnade utan skötsel vilket överensstämmer med Özgüner & Kendles (2006) studie där skötta och prydliga områden var mer attraktivt än orörd skog. Grönområdena önskades dock utveckla sina naturkaraktärer och bli mindre påtagligt konstruerade. Coles & Bussey (2000) fann att skräp, vandalism och synbar skötsel var det som mest minskade ett områdes rekreativa värde. Heyman (2011) visade också att synbar mänsklig påverkan var mest negativt. Det faktum att urskogsartad skog inte ansågs vara det bästa tillståndet för rekreationsskog stöds av Tahvanainen et al. (2001) som fann att kvarlämnade döda stående eller liggande träd var en av de saker som generellt minskade ett bestånds värde. Personer med högre utbildningsnivå hade en större acceptans för döda träd än övriga. Dessa mer bildade personer sökte sig också i en högre utsträckning till sådana naturområden. Aversionen mot döda träd kan dock vara knuten till den säkerhetsrisk som döda träd upplevs medföra.

Yngre uppskattar vildhet i grönområden i en högre omfattning än äldre (Figur 21). Detta kan bero på att den nya generationen i en högre grad än den gamla uppskattar vildhet, något som stöds av Lindhagen & Hörnstens (2000) studie som visade att tallföryngringar under skärm numer inte anses lika lämpligt för rekreation som de gjorde 1977.

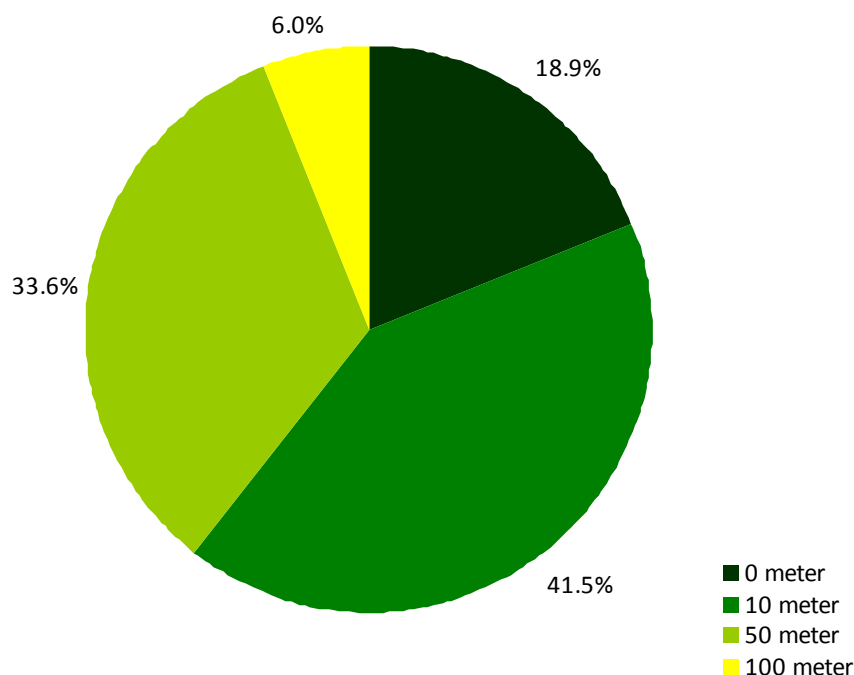
Figur 21. Preferensen för vildhet utifrån ålderskategori.

Områden som upplevs som vildare ses sannolikt som en större kontrast till den övriga stadsmiljön vilket styrks av Coles & Bussey (2000) som i sin studie visade att begreppet natur användes som en kontrast till stadsmiljön. Uppfattningen av vad vildhet är skiftar mellan olika svarande precis som att begreppet natur i Özgüner & Kendles (2006) studie hade en vid och skild betydelse. En betydande del av de svarande i Özgüner & Kendles (2006) studie uppfattade den skötta formella parken som naturlig medan ungefär hälften uppfattade skogsområdet som skött och domesticerat.

Sambandet mellan tät skog och avskildhet visar att en tätare skog uppskattas i högre utsträckning av de som tycker att avskildhet är viktigt, detta hänger sannolikt samman med att sikten i en tät skog är lägre och att de därför har en hög social kapacitet per hektar vilket

medför att en större mängd människor kan vistas i området utan att de ska känna sig trängda (Tyrväinen et. al 2005).

En femtedel av de svarande hade inga krav på sikt i de grönområden de helst vistades i (Figur 22). Sammanlagt önskade två femdelar av de svarande att det minst skulle vara 50 meter eller 100 meter sikt i de grönområden de besökte. De som önskade ett större mått av sikt inom grönområden föredrog, jämfört mot övriga, stora klippta gräsytor. I övrigt så föredrog de att vistas i områden med vildhetskaraktär och miljöer som stora grova barrträd, skog, våtmarker och berg i mindre utsträckning än de utan krav på god sikt. De var inte heller benägna att uppskatta små sjöar och vattendrag. De utan krav på höge sikt tyckte att det var viktigare att ha tillgång till olika slags grönområden att vistas i än de som hade högre siktkrav. Det fanns inget samband mellan trädslag och täthet för de skogar som de svarande helst tittar på.

Figur 22. Svarsfrekvens för hur stor sikt de svarande som minst vill ha inom grönområden.

Att en god sikt är viktigt för många av de svarande överensstämmer med att människor generellt vill ha en god sikt inom skogliga grönområden (Tyrväinen et al. 2005). Detta trots att naturskönheten ansågs minska när sikten blev högre än 40 – 50 meter (Kellomäki & Savolainen 1984). Den mindre preferensen för vildhet för de som trivs bättre med en högre sikt tyder sannolikt på att de inte känner sig lika trygga i områden där den mänskliga närvaron inte var så påtaglig, vilket stöds av Özgüners & Kendles (2006) studie där det som var avgörande för uppfattningen av trygghet var känslan av att området var skött. Parkens design var inte avgörande och den formella och den naturliga parken sågs som likvärdiga ur ett trygghetsperspektiv. Jorgensen et al. (2002) fann att inneslutande skogar med underväxt uppfattades som mindre trygga. En dålig utformning av parken påverkar användandet, och ett mindre nyttjat område lider sannolikt av försämrad säkerhet (Hunter 2001).

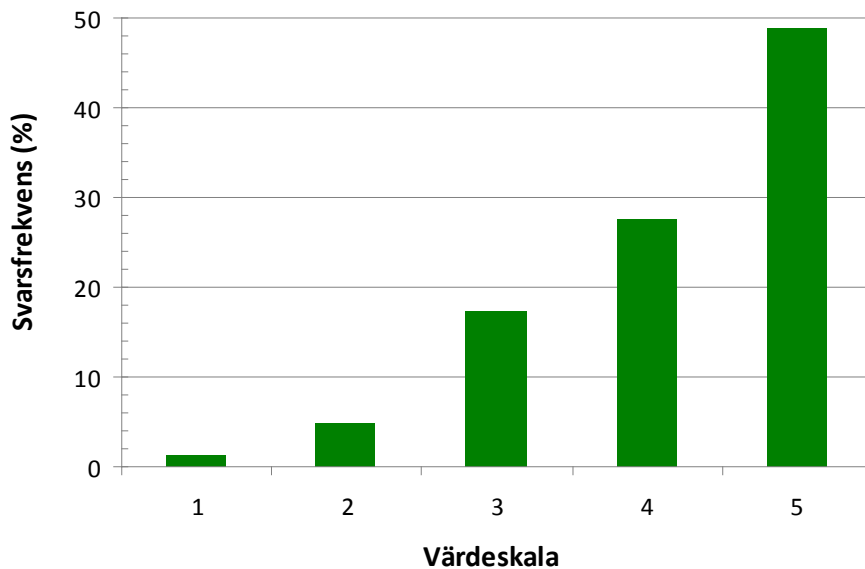
Den generellt höga sikt som de svarande vill ha stöds av Tyrväinen et al. (2003) som visade att en gallrad skog upplevdes positivt för upplevelsen. Sambandet mellan barrskog och täthet skilde sig något från de övriga skogstyperna i enkäten genom att barrskogen var mest omtyckt både utan sikt och med god sikt i jämförelse mot de andra där en medelgod sikt var

uppskattat. Detta skulle kunna bero på att kategorin barrskog innehåller både tall- och granskog. Det faktum att dessa skiljer sig åt bekräftas av Tyrväinen et al. (2003) som visat att granskog tappade mest naturskönhet vid gallring än andra skogstyper, till och med så uppfattades kvarlämnade döda träd som bättre än alltför kraftiga uttunnningar. Borttagande av underväxt hade däremot störst inverkan på tallskog, och en öppen, skött tallskog var avsevärt mer uppskattad än när underväxten kvarlämnats. Uppfattningen av björkskog och björk- och granskog påverkades inte av skötsel av underväxt, men i övrigt var det den skötselåtgärd som påverkade uppfattningen av skogen mest. Den minst omtyckta skogstypen i deras studie, löv- och granskog, där man hade röjt var bättre än den oröjda tallskogen. Tahvanainen et al. (2001) fann dock att gallring var den minst föredragna skötselmetoden. Däremot verkade upptagandet av öppningar i skogen positivt för dess naturskönhet, och att den effekten utmärkte sig mer desto äldre beståndet var. Buskar och underväxt bidrar till ett områdes naturskönhet (Kellomäki & Savolainen 1984; Tahvanainen et al. 2001). Jorgensen et al. (2002) visade underväxt upplevs snarare som positivt att titta på, men i mindre utsträckning vid besök. Heyman (2011) vars studie genomfördes i lövskog fann dock att en röjd öppen skog upplevdes bäst för rekreationssyfte. Nilsson & Cory (2009) fann att tätortsnära barrskog ansågs mindre rekreationsvänliga än andra barrskogar, troligtvis på grund av den högre buskförekomsten. De tätortsnära lövskogarna ansågs dock mer lämpade ur ett rekreationellt perspektiv, inte bara för att täthetsfaktorn inte var lika avgörande där utan även för att de innehöll en större mängd stora lövträd.

Sannolikt är gallringsmetoden avgörande för att besökarna ska få en positiv bild av resultatet. Områden där spår efter skötselåtgärder kan ses väldigt tydligt som när avverkningsrester lämnats uppfattas som negativt (Heyman 2011). Även åtgärder där alltför regelbundna mönster i vegetation uppstår kommer att ses som artificiellt snarare än naturligt som till exempel vid likformande gallringar. Den variation som uppstår där tätare och öppnare partier blandas är troligen den bästa metoden för att få omväxlande miljöer något som stöds av Heyman (2011) som visade att de svarande föredrog en blandning av öppen och sluten skog. Jorgensen et al. (2002) visade också att säkerhetsupplevelsen berodde på fördelningen mellan olika växtgrupper vilket innebär att tätare partier med underväxt inte upplevdes lika otrygga när man på ena sidan vägen endast hade enstaka träd och en god sikt utan underväxt.

Grönområden där de svarande kan uppleva ett rikt djur- och fågelliv är viktiga och ungefär 80 procent satte en 4:a eller en 5:a på den frågan (Figur 23). Ett tydligt samband fanns mellan intresset för ett rikt djur- och fågelliv och avskildhet, där de som tyckte att det var viktigt även värderade avskildhet högt. Djurlivet var lika viktigt oavsett hur långt man var beredd att ta sig för att besöka ett grönområde. De som var beredda att ta en omväg på 1 kilometer värderade ett rikt djur- och fågelliv högre än övriga.

Fågellivet är bra sätt att mäta mångfalden av djur i stort och Heyman (2011) konstaterade att borttagandet av underväxt får konsekvensen att fågeltätheten minskade, troligtvis på grund av att deras insektsföda minskade. Ett fläckvis borttagande verkade dock inte minska fågelstammarna, utan snarare öka bestånden.

Figur 23. Svarsfrekvens för fråga 2.2 Hur viktigt tycker du att det är med ett rikt djur- och fågelliv i ett grönområde.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

Det är viktigt att se till att det finns en stor bredd på olika slags grönområden inom staden för att tillgodose de olika behov som stadens befolkning har. Dessutom bör bostadsområdena ha tillgång till ett varierat utbud av grönområden. Framförallt gäller det att de bosatta i de centrala delarna har tillgång till områden som upplevs besitta mer naturkvaliteter som tätare skogsmiljöer med en vild prägel. Stadsliden är ett gott exempel på en tätare skogsmiljö, men andra områden med liknande kvalitéer måste bevaras för att säkerställa tillgången för befolkningen. Tät skog och grönområden med en vild prägel upplevdes som särskilt viktiga för de som eftersökte avskildhet i grönområden.

Upplevelsen av avskildhet är en kvalitet som många eftersöker för avkoppling. Det finns flera aspekter av avskildhet och det kan både röra sig om behovet av ensamhet men även känslan av att komma bort från stadens intensitet. Ensamhet och avskildhet från andra människor lämpar sig i områden med mindre sikt och högre sociala kapacitet så som tätare skogsmiljöer. Områden som ger känslan av avskildhet från stadens intensitet kan även finnas i andra slags miljöer och inbegripa sociala mötesplatser som till exempel en stadspark. Det är därför viktigt att det finns grönområden vars utformning åtskiljer och tydliggör det gröna från övriga stadselement och skapar förutsättningar för de besökande att uppleva området som en egen värld både vad det gäller skogsmiljöer och parkområden. Parker med en tät yttre vegetation som öppnar sig inåt skapar en inneslutande känsla som minskar besökarnas intryck av omringliggande områden och förbipasserande människor. Andra typer av grönområden där avskildhetsaspekten inte har samma prioritet i utformningen och kvalitéer som en god sikt, eller möjligheten att utöva någon annan aktivitet får styra utformningen representeras av stadsparker, större gräsytor och öppnare kulturmark som till exempel ångar. Det är därför viktigt i en stadsutbyggnadsprocess att en tillräcklig mängd sådana områden bevaras och utvecklas för att bidra till ett varierat utbud av grönområden.

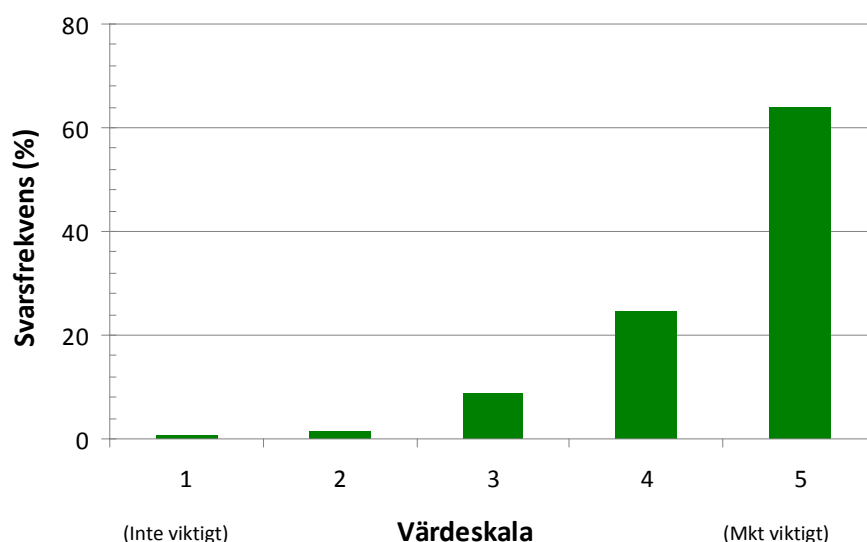
Tätortsnära skogar är i regel är bördigare och därför oftare beväxta med buskar än andra skogar (Nilsson & Cory 2009). Detta får till följd att höga krav på goda siktförhållanden får en stor påverkan på skötseln i och med de återkommande rójningar och gallringar som krävs

för att bibehålla en öppen karaktär. De röjningar som genomförs bör främst koncentreras till de platser där skogen omsluter besökarna som till exempel kring gång- och cykelvägar. På så vis kan de otrygghetskänslor som en del upplever i täta skogsmiljöer motverkas eftersom besökarens fokus förskjuts från den täta skogen till öppnare miljöer (Jorgensen et al. 2002). En blandning av tätare och öppnare skogsmiljöer skapar också fler livsrum för växter och djur än om all underväxt röjs bort. Den högre produktivitet som de tätortsnära naturmiljöer i regel har ger också en högre andel buskarter, framförallt i Norrland, samt en markvegetation som i större utsträckning än i andra skogar är av ört- eller grästyp (Nilsson & Cory 2009). Denna högre förekomst av bördiga miljöer och den högre artrikedom som de möjliggör kan utvecklas till intressanta miljöer som bidrar till variationen i stadens grönområden. Till exempel så bör blommor främjas då det är den mest uppskattade markvegetationen i skog (Jorgensen et al. 2002). Blommor var även den intressantaste vegetationen under gatuträd (Todorova et al. 2004). Lövskog kan användas för att gynna örter och gräs då den i motsats till barrskog i regel ger upphov till en mindre sur förna.

Alla grönområden bör hållas rena från nedskräpning, spår efter vandalism och skötselåtgärder. Mängden faciliteter bör hållas nere i de mer naturnära områdena. De bänkar, sopkorgar och andra faciliteter för rekreationen som finns bör vara av trämaterial för att smälta in i omgivningen och inte ge ett alltför påtagligt antropogent intryck. På så vis upplevs grönområdena som platser för natur och frånkoppling från den övriga staden samtidigt som de känns väl underhållna och därför trygga. Att bidra med attraktiva områden för befolkningen bidrar också till deras trygghetskänsla genom att mer tid spenderas i deras närmiljö (Fredman et al. 2008b).

5.4 Grönområden som utsikt

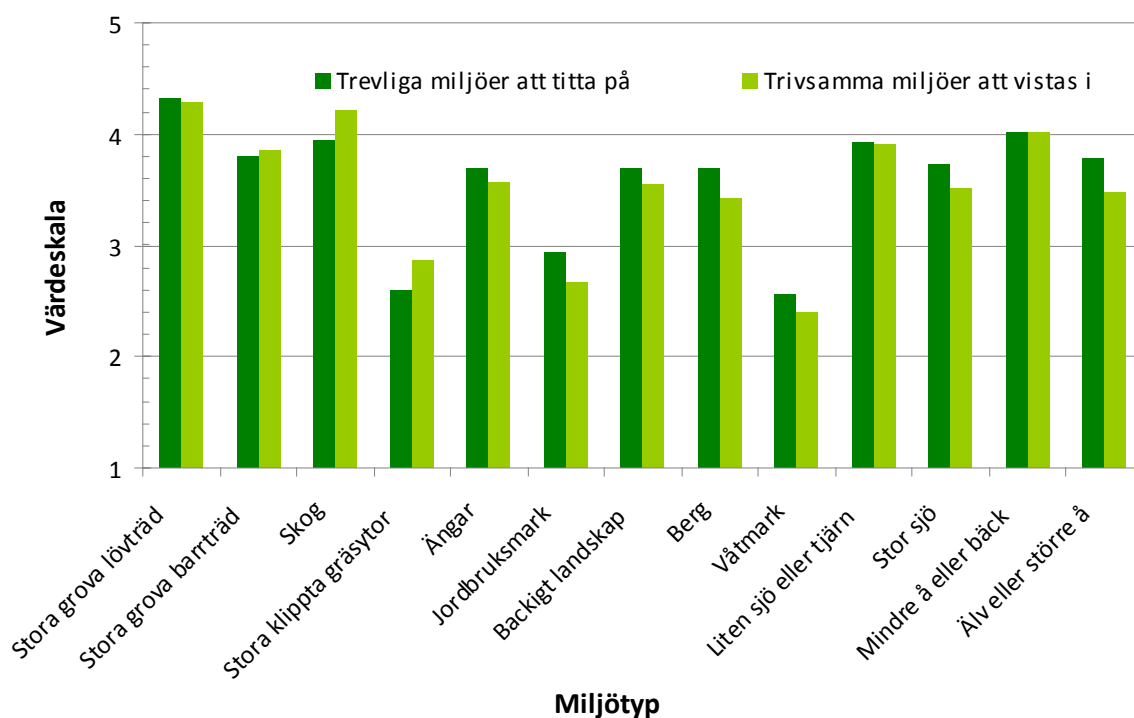
De svarande som satte en 4:a eller 5:a på hur viktigt det var för dem att det fanns grönområden att se på var tillsammans 88,8 procent (Figur 24).

Figur 24. Svarsfrekvens för fråga 2.9 Hur viktigt är det för dig att du har grönområden att titta på.

En utsikt präglad av natur och grönska uppskattas vilket också kan ses i de högre priser som bostäder intill grönområden genererar i jämförelse mot andra bostäder (Luttik 2000). Högre priser kunde även tas för hotellrum med en attraktiv utsikt (Lange & Schaeffer 2001).

Preferenserna för olika miljöer *att vistas i*, samt olika miljöer *att titta på*, var i stort sett likvärdiga och de tre populäraste miljöerna för dem båda var stora grova lövträd, skog och små vattendrag (Figur 25). Det som avvek mellan de miljöer man vill vistas i och de man ville titta på var främst att öppna miljöer var mer intressanta att titta på än att besöka. Både landmiljöer som ängar och vattenmiljöer som stora sjöar. Särskilt utmärkte sig stora vattendrag, stora sjöar, och berg som eftersökta innehåll i de grönområden människor ville se. Stora klippta gräsytor var däremot mindre populära *att titta på* än *att vistas i*.

Figur 25. Jämförelse mellan medelvärdena på frågorna 3.1 Vad gör ett grönområde intressant för dig att vistas i, samt 4.1 Vad gör ett grönområde intressant för dig att titta på .

De miljötyper som i en högre omfattning uppskattades *att titta på* hade gemensamt att de erbjöd god sikt. Till exempel så möjliggör områden med högre läge jämfört mot sin omgivning, som berg och kuperad terräng, människor att beskåda dem på längre avstånd där de kan utgöra en intressant komponent i utsikten. Även stora ängar, jordbruksmark och våtmark möjliggör för goda siktförhållanden, där åskådaren kan blicka ut över stora öppna områden. Stora klippta gräsytor avvek däremot från trenden att stora öppna områden är intressantare att titta på än att besöka, troligtvis beroende på att de ses som platser avsedda för aktiviteter. De kan också ses som av människan starkt påverkade och enformiga miljöer som inte väcker samma intresse för beskådning.

Att de olika miljöerna uppskattas i samma utsträckning vare sig de besöks eller beskådas vilket stämmer överens med Luttiks (2000) studie. Det större intresse som visades för stora sjöar och vattendrag skulle kunna bero på de goda siktförhållanden ut över vatten som dessa miljöer möjliggör vilket också stöds av Luttik (2000) som fann att öppna vyer och utsikt över öppet vatten resulterade i högre bostadspriser.

Det något minskade intresse som visades för skog som innehåll i grönområden kan till viss del förklaras med skogens inneslutande karaktär endast upplevs vid besök, vilket kan stödjas av Jorgensen et al. (2002) som visade att bestånd med en inneslutande karaktär utan underväxt värderades högre än de med underväxt. Preferenserna för täthet var jämn mellan de olika kategorierna och skiljde sig inte åt mellan lövskog, barrskog och blandskog vilket skulle kunna förklaras utifrån Jorgensen et al. (2002) vars studie visar att skog med underväxt värderades högre än de utan om den inneslutande karaktären inte finns.

Precis som vid de grönområden de svarande helst vistades i ville de att de områden de har utsikt över varken ska ha en prägel av formellt skött park eller urskog utan snarare något mitt emellan. Det skulle kunna vara så att de som tyckte att det var mycket viktigt med centrala grönområden och därför valde att svara på enkäten också kände att den naturliga aspekten var den viktigaste funktionen för ett grönområde. I det fallet har troligen de som brukar och värdesätter den skötta stadsparken inga större önskemål för grönytor än att det där finns möjlighet för umgänge med andra. Ingen fråga i enkäten behandlade den sociala sidan av grönområden så därför kan inte den teorin stärkas.

Möjlig tillämpning för Umeå stad

För att möjliggöra för människor att få se ut över grönområden krävs det att gröna element sprids ut över staden. Den rumsliga planeringen medgör inte att ha stora skogsområden att se ut över ifrån allas bostäder och arbetsplatser. De miljöer som särskilt uppskattades att titta på som stora sjöar, stora vattendrag och berg bör lämnas från bebyggelse. Gröna buffertzoner bör lämnas vid sjöar och vattendrag för att minimera att utsikten mot dem blockeras. Obebyggda berg lämpar sig väl som grönområden då de reser sig över sin omgivning och därför lätta att beskåda. Även andra gröna element som till exempel innergårdar, kvartersparker och grönstråk som alléer bidrar till att sätta en grön prägel på stadsmiljön. Åkermark finns i större utsträckning vid tätorter än annorstädes och exploatering för stadsbebyggelse får därför konsekvenser för mängden jordbruksmark i landet (Nilsson & Cory 2009). Buffertområden mellan bebyggelse och åkermark kan skapas för att dra nytta av den variation i landskapet som den öppna åkermarken bidrar med. Ängar och glesare skogar skulle kunna vara lämpliga miljöer för att knyta samman åkermarken och staden. Skogsmiljöer som inte förväntas som populära platser att besöka som till exempel restmiljöer i anslutning till vägar och dylikt kan lämnas utan röjning och gallring. Deras roll i att skärma av vägmiljön kommer dessutom att gynnas mer av en hög täthet.

5.5 Metodanalys

Antalet följdfrågor i enkäten var minimal vilket medfört att resultaten inte kan analyseras på lika stor detaljnivå som om det funnits frågor som belyste samma ämne utifrån olika vinklar. Anledningen till att begränsa antalet frågor som berörde ett ämnesområde var att få en bred bild av befolkningens åsikter om grönområden utan att avskräcka människor att svara på grund av en alltför lång enkät. Att ha en avdelning frågor som möjliggjorde för att dela in och kategorisera de svarande i grupper fungerade väl. En fördel var att det möjliggjorde en djupare analys utifrån till exempel kön, ålder, uppväxtmiljö, rörelseförmåga, huruvida man har barn eller hund och så vidare. Det minimerade också nackdelarna gentemot att ha ett obundet slumpmässigt urval där man genom ett test kan mäta hela populationen och säkerställa att svar kom in från olika delar av befolkningen. En målsättning var att det skulle finnas minst hundra stycken svarande för varje svarsalternativ på varje fråga för att det skulle finnas tillräckligt med material att kunna göra en någorlunda säker analys. Detta uppfylldes för alla grupperingar utom för utomnordiskt födda och rörelsenedsatta. Eftersom enkäten nått ut till en bred andel av befolkningen säkerställdes att undersökningen ger en representativ bild.

Oklarheter i frågeformuleringar och svarandes annorlunda tolkningar jämfört mot frågeställarens finns alltid med som en felkälla vid en enkätundersökning. Urvalet av frågor och dessas individuella formuleringar härrör från mig kompletterade och reviderade i samtal med en enkät-kunnig, genom regelbundna samtal med två handledare och slutligen genom en provkörning med fem personer. De fick göra enkäten enskilt varpå vi diskuterade igenom hur dessa personer tänkt på de olika frågorna och hur de uppfattade frågorna. Eventuella ytterligare frågor som kunde ge en bättre enkät diskuterades också. Syftet var att göra en så lättfattlig enkät som möjligt och att få in tolkningsbara svar i slutändan. Frågorna på en enkät ordnas lämpligen så att eventuella värdeladdade frågor sparas till senare för att låta den svarande komma in i sammanhanget (Trost 2007). Ingen av frågorna i denna enkät ansågs som särskilt värdeladdad och ordningen tog endast hänsyn till att frågornas indelning i olika enkätavsnitt samt att de frågor som till viss del byggde på andra lades efter dessa i ordningen. En nackdel med att inte ställa frågor utifrån bildexempel var att olika personer visualiserar alternativen olika, något som Tahvanainen et al. (2001) fann i deras studie. Bilder kan i allt för stor utsträckning begränsa och styra de svarande i vissa riktningar, och att uteslutandet av bilder gör enkätsvaren mer generellt tillämpbara. Heyman (2011) konstaterade även att landskap är för stora för att kunna representeras av en enskild bild. Svaren tröt mot de sista frågorna vilket antingen bekräftade att enkäten var för lång för att de svarande skulle hålla intresset upp till slutet, alternativt att de två sista sektionerna var för lika. Att använda kommunens föreningsregister för att skicka ut inbjudan till att delge enkäten till medlemmarna gav den största mängden svar. Även den liknande inbjudan som lades ut på Umeå kommuns hemsida samlade in många svar.

6 Fortsatta studier

- Denna studie belyser inte människors synpunkter om grön estetik och den formgivna parkens värden. Detta medför att det rena estetiska värdet av att det finns grönområden i en stad inte kommer fram.
- Umeås befintliga grönområden uppmärksammas inte heller i enkäten. Det enda som berörs är ett fiktivt önskat förhållande. Därför kan det vara intressant att få svar på vad befolkningen tycker om de befintliga parkerna och grönområdena. Är de nöjda med hur det ser ut i nuläget eller skulle de vilja förbättra situationen? Dessutom, ska förbättringen ske genom förändringar i befintliga områden, anläggandet av fler områden, eller krävs en bättre tillgänglighet?
- Eftersom björken är en stark symbol för Umeå skulle den kunna belysas mera. Gäller det identitetsskapande elementet främst de alléer som grundlades efter stadsbranden som ett identitetsskapande element för Umeå? Hur kan man bevara, förvalta och utveckla björken som symbol för staden? Finns det några andra kulturella och identitetsskapande element hos grönområden som man kan ta fasta på och utveckla?
- Storleken på grönområden behandlas inte heller i undersökningen. En slutsats kan dras att stora områden där människor kan känna avskildhet och uppleva naturen är viktigt. Värdet av små grönområden för rekreationen är något som kunde vara mycket viktigt att veta eftersom det är sannolikt att människor har närmare till något mindre grönområde.
- Skötselns påverkan på ett grönområdes värde behandlas inte i undersökningen. Hur ser människor på skogsskötseln? Upplevs det störande eller fult? Tätheten tas upp i enkäten, men hur är det med röjningsrester och död ved?

Referenser

Annerstedt, M. 2011. Nature and Public Health – Aspects of Promotion, Prevention, and Intervention. Doctoral Thesis, Faculty of Landscape Planning, Department of Work Sciences, Business Economics, and Environmental Psychology, Swedish University of Agricultural Sciences. Alnarp

Annerstedt, M. & Währborg, P. 2011. Nature-assisted therapy: Systematic review of controlled and observational studies. *Scandinavian Journal of Public Health*. 39. 371-388.

Anon. 1990. The green paper on the urban environment: communication from the Commission to the Council and Parliament. KOM(90) 218, Juni 1990.

Anon. 2003. Grönplan för Malmö stad. Gatukontoret, Stadsbyggnadskontoret, Fritidsförvaltningen och Fastighetskontoret. Malmö stad.

Anon. 2011. Befolkning. Umeå kommun.

<http://umea.se/umeakommun/kommunochpolitik/faktaomkomunen/statistikochanalyser/befolkning.4.3c34d75c1292984ed9680001542.html>

Axelsson-Lindgren, C. & Sorte, G. 1987. Public response to differences between visually distinguishable forest stands in a recreation area. *Landscape and Urban Planning* 14 (1987) s 211-217

Bell, S., Blom, D., Rautamäki, M., Castel-Branco, C., Simson, A. & Olsen, I., A. 2005. Design of urban forests. Kapitel 6 i Konijnendijk, C. C., Nilsson, K., Randrup, T. B. & Schipperijn, J. (ed.) *Urban forests and trees – A reference book*. Springer.

Berglund, U. 1996, *Perspektiv på stadens natur: om hur invånare och planerare ser på utemiljön i staden.*, Trita-ARK 1996:4, KTH, Stockholm.

Berman, M. G., Jonides, J., & Kaplan, S. 2008. The cognitive benefits of Interacting with Nature. *Psychological Science* 19 (12) s 1207 – 1212.

Boverket. 2007. Bostadsnära natur. Boverket. ISBN: 978-91-85751-35-8.

Bucht, E. & Persson, B., 1995, *Grönstruktur i städer och tätorter: utdrag ur PBL-utredningen 1994*, Stad & land, nr 127, SLU, Alnarp.

Bucht, E., 1973, *Vegetationen i tio bostadsområden.*, T11:1973, Statens inst. f. byggnadsforskning, Stockholm.

Bucht, E., 1997, *Public Parks - parks in Sweden 1860-1960: the planning and design discourse*, Agraria 56, SLU, Alnarp.

Carles, J. L., Barrio, I. B., de Lucio, J. V. 1999. Sound influence on landscape values. *Landscape and Urban Planning* 1999 nr 43. s 191-200.

Chiesura, A., 2004, The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning* 68 (2004) 129-138

Coles, R. & Bussey, S. 2000. Urban forest landscapes in the UK – progressing the social agenda. *Landscape and urban planning*. 52. s 181 – 188.

Forman R. & Gordon, M., 1986, *Landscape ecology*, Wiley, New York.

Fredman, P. Karlsson, S-E. Romhild, U. & Sandell, K. 2008a. Vara i naturen – varför eller varför inte? Friluftsliv i förändring rapport nr 2.

Fredman, P. Karlsson, S-E. Romhild, U. & Sandell, K. 2008b. Vilka är ute i naturen? Friluftsliv i förändring rapport nr 1.

- Gidlöf-Gunnarsson, A. & Öhrström E. 2007. Noise and well-being in urban residential environments: The potential role of perceived availability to nearby green areas. *Landscape and Urban Planning* 83 (2007) s 115-126
- Grahn, P., 1986, *Grönplanering för människor*, Stad & land, nr 44, SLU, Alnarp.
- Grahn, P., 1991, *Om parkers betydelse: parkers möjligheter att underlätta och berika föreningsverksamhet och arbete på daghem, skolor, servicehus och sjukhus*, Stad & land, nr 93, SLU, Alnarp.
- Grahn, P. & Sorte, G. J., 1985, *Hur används parken?: om organiserades grupper bruk av grönområden*, Stad & land, nr 39, SLU, Alnarp.
- Grahn, P. & Stigsdotter, U. A. 2003. Landscape planning and stress. *Urban Forestry & Urban Greening* 2 (2003) s 001-018
- Gunne, N., 2002, Splittrat kring grönt, *Arkitekten*, nr 5, 2002, Sveriges arkitekter, Stockholm. s. 29.
- Gustavsson, R. 2004. Exploring woodland design: designing with complexity and dynamics – woodland types, their dynamic architecture and establishment. Kapitel 7 i Dunnet, N. & Hitchmough, J. (ed.) *The Dynamic Landscape*. Spon Press. London and New York.
- Heyman, E. 2011. Management of urban woodlands – effects on bird communities and recreational values. Doctoral thesis. Department of Plant and Environmental Sciences, Faculty of Science, University of Gothenburg. Göteborg
- Hodge, S., J. 1995. Creating and managing woodlands around towns. *Forestry Commission Handbook* 11. London. HMSO.
- Hunter, I., R. 2001. What do people want from urban forestry? – The European experience. *Urban Ecosystems* 5 (2001) s 277-284
- Jensen, F. S., 1999, *Forest recreation in Denmark from the 1970s to the 1990s*. The research series No.26. Danish Forest and Landscape Research Institute, Hørsholm.
- Jorgensen, A., Hitchmough, J. & Calvert, T. 2002. Woodland spaces and edges: their impact on perception of safety and preference. *Landscape and Urban Planning* 60 (2002) 135-150
- Kaplan, S. 1995. The restorative benefits of nature: towards an integrated framework. *Journal of Environmental Psychology* 15 (1995) s 169-182
- Kellert, S. & Wilson, E. (red.), 1993, *The biophilia hypothesis*, Island Press, Washington D.C.
- Kellomäki, S. & Savolainen, R. 1984. The scenic value of the forest landscape as assessed in the field and the laboratory. *Landscape Planning* 11 (1984) s 97-107
- Lange, E. & Schaeffer, P. V. 2001. A comment on the market value of a room with a view. *Landscape and Urban Planning* 55 (2001) s 113-120
- Larsvall, M., 1993, *Gård i stad: gårdens delar, samband och förändringar med exempel från Lund*, R31:1993, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm.
- Lindhagen, A. & Hörnsten, L. 2000. Forest recreation in 1977 and 1997 in Sweden: changes in public preferences and behaviour. *Forestry*, Vol, no2, 2000.
- Listerborn, C., 2002, *Trygg stad, diskurs om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och praktik*, CTH, Göteborg.
- Lundgren Alm, E., Korhonen, P., Castell P., Torberg, J., Malbert B., (2004) *Grönstrukturens synliggörande - En förutsättning för integration av kunskaper om grönstrukturen i*

stadsplaneringen, lic. Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg 2004

Luttik, J. 2000. The value of trees, water and open space as reflected by house prices in the Netherlands. *Landscape and Urban Planning* 48 (2000). s 161-167

Lynch, K. 1960, *The Image of the City*, MiT-Press, Cambridge, Mass.

Morancho, A., B 2003. A hedonistic valuation of urban green areas. *Landscape and Urban Planning* 66 (2003) 35-41

Mörtberg, U. & Ihse, M. 2006. *Landskapsekologisk analys av Nationalstadsparken*. Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapport 2006:13.

Nielsen, T. S. & Hansen, K. B. 2007. Do green areas affect health? Results from a Danish survey on the use of green areas and health indicators. *Health & Place* 13 (2007) 839-850

Nilsson & Cory. 2009. Skogsdata 2009 – Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från riksskogstaxeringen – Tema: Tätortsnära skog. Institutionen för skoglig resurshushållning, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.

Persson, B. & Persson A., 1995, *Svenska bostadsgårdar 1930-59: miljökvalliteter för framtiden*, TI:1995, Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm.

Reneland, M., 1999, *Samband mellan befolkningens avstånd till service och inslaget av grönytor i staden*, STACHT Rapport 1999: 3, CTH, Göteborg.

Rådberg J. 1988. Doktrin och täthet i svenskt stadsbyggande 1875-1975.

Sitte, C. 1982 (1909), *Stadsbyggnad och dess konstnärliga grundsatser*, Arkitektur förlag Stockholm.

SCB, 1998, *Markanvändningen i Sverige*, tredje utgåvan. Statistiska centralbyrån. Stockholm.

SCB. 2010. Tabeller över Sveriges befolkning 2009. Statistiska centralbyrån. Stockholm.

Searns, R. M. 1995. *The evolution of greenways as an adaptive urban landscape form*. *Landscape and Urban Planning*. Nr 3 1996. s 65-80. Elsevier Science B.V,

Sievänen, T., Neuvonen, M., Tönnés, S. & Koskela, T. 2007. Access to green areas and the frequency of visit – A case study in Helsinki. *Urban Forestry & Urban Greening* 6 (2007)s 235 – 247.

SOU, 1994, *Miljö och fysisk planering*, delbetänkande av Plan- och byggtredningen. SOU 1994:36, Civildepartementet, Stockholm.

Stähle, Alexander. 2004. Parkens återgång. *Arkitekten* oktober 2004 sid 48-49. Sveriges arkitekter. Stockholm.

Stähle, Alexander. 2005. Mer park i tätare stad – teoretiska och empiriska undersökningar av stadsplaneringens mått på friytetillgång. Licentiatavhandling. Arkitekturskolan KTH. Stockholm 2005.

Stähle, Alexander. 2009. Den gröna storstaden. *Arkitekten* mars 2009 sid 64-68. Sveriges arkitekter. Stockholm

Tahvanainen, L., Tyrväinen, L., Ihalainen, M., Vuorela, N. & Kolehmainen, O. 2001. Forest management and public perceptions – visual versus verbal information. *Landscape and Urban Planning* 53 (2001) s 53-70

Todorova, A., Asakawa, S. & Aikoh, T. 2004. Preferences for and attitudes towards street flowers and trees in Sapporo, Japan. *Landscape and Urban Planning* 69 (2004) 403-416

Trost, J. 2007. *Enkätboken*. Studentlitteratur.

Tyrväinen, L. 2001. Economic valuation of urban forest benefits in Finland. *Journal of Environmental Management* 62 (2001) s 75-92

Tyrväinen, L. & Miettinen, A. 2000. Property prices and urban forest amenities. *Journal of environmental economics and management*. Vol 39 issue 2 sid 205-223.

Tyrväinen, L., Silvennoinen, H. & Kolehmainen, O. 2003. Ecological and aesthetic values in urban forest management. *Urban Forestry & Urban greening* 1 (2003) s 135-149

Tyrväinen, L., Paulit, S., Seeland, K. & de Vreis, S. 2005. Benefits and uses of urban forests and trees. Kapitel 4 i Konijnendijk, C. C., Nilsson, K., Randrup, T. B. & Schipperijn, J. (ed.) *Urban forests and trees – A reference book*. Springer.

Özgüner, H. Kendle, A. D. 2006. Public attitudes towards naturalistic versus designed landscapes of Sheffield (UK). *Landscape and Urban Planning* 2006 nr 74.s 139-157.

Bilaga 1.

Enkät

lördag 30 jul 2011

Är tätortsnära natur viktigt för dig?

Beskrivning

Hej! Här kommer en möjlighet att få tycka till om hur grönområden i Umeås tätort ska utformas. Med grönområde menas ett område som domineras av någon form av växtlighet. Undersökningen vänder sig till alla som vistas i Umeå stad. Några frågor som jag vill få besvarade är om folk tycker det är viktigt med växtlighet i en stad, och hur en stads grönområden ska vara utformade för att bäst uppfylla människors önskemål. Jag som utformat den här enkätstudien heter Johan Bäckman och den kommer att ligga till grund för mitt examensarbete på jägmästarprogrammet. Enkäten tar ungefär 5 minuter att fylla i. Jag är ytterst tacksam för alla som svarar på den här enkäten. Tack på förhand!

Ansvarig utgivare

Johan Bäckman (epost: w06joba1@stud.slu.se)

Personlig information

* 1.1 Hur kom du i kontakt med den här enkäten?

- ☐ Genom Umeå kommuns hemsida
- ☐ Genom din förening
- ☐ Genom skolan
- ☐ Enkäten fanns på stadsbiblioteket
- ☐ På något annat sätt

* 1.2 Vilken anknytning har du till Umeå?

- ☐ Jag bor här
- ☐ Jag är här regelbundet (t.ex. jobbar, studerar)
- ☐ Jag är här tillfälligt

* 1.3 Är du

- ☐ Kvinna
- ☐ Man

* 1.4 Hur gammal är du?

- ☐ 15-29 år
- ☐ 30-44 år
- ☐ 45-59 år
- ☐ 60+ år

*** 1.5 Har du barn under 15 år?**

- ☐ Ja
☐ Nej

*** 1.6 Växte du till största delen upp (till 15 års ålder) i Sverige, Norge, Finland, Danmark och/eller Island?**

- ☐ Ja
☐ Nej

*** 1.7 Växte du till största delen upp (till 15 års ålder) i stadsmiljö?**

- ☐ Ja
☐ Nej

*** 1.8 Hur lätt har du för att röra dig utomhus?**

Välj det som stämmer mest in på dig.

- ☐ Jag har inga problem att röra mig utomhus
☐ Jag har svårt att gå på ojämn mark (kan t.ex. behöva käpp eller rullator)
☐ Jag behöver använda en rullstol för att ta mig fram utomhus
☐ Kan inte ta mig ut utan hjälp av annan person

*** 1.9 Brukar du rasta någon hund?**

- ☐ Ja
☐ Nej

Allmänna frågor om grönområden

Frågorna i den här delen av enkäten (2.1 - 2.9) handlar om de allmänna åsikter du har om grönområden. I den första av de två återstående delarna får du BESKRIVA de grönområden du TRIVS ATT VISTAS I (Frågorna 3.1 - 3.5). I den sista delen av enkäten får du BESKRIVA de grönområden du tycker är TREVLIGA ATT TITTA PÅ (Frågorna 4.1 - 4.5). Med grönområde menas ett område som domineras av växtlighet i någon form. Områdets storlek kan variera från att vara ungefär så stort som en normal villatomt till att vara i det närmaste obegränsat stort. En annan begränsning är att grönområdet ska ligga inom fem kilometer från en stad.

*** 2.1 Hur viktigt är det för dig att det finns tillgängliga grönområden inom ca 5 kilometer från stadskärnan?**

Inte viktigt 1 2 3 4 5 *Mycket viktigt*

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

*** 2.2 Hur viktigt tycker du att det är med ett rikt djur- och fågelliv i ett grönområde?**

Inte viktigt 1 2 3 4 5 *Mycket viktigt*

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

*** 2.3 Hur viktigt är det för dig att det finns grönområden där du kan känna avskildhet?**

Inte viktigt 1 2 3 4 5 *Mycket viktigt*

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

*** 2.4 Hur långt får det som längst vara till ett grönområde för att du ska besöka det så ofta som du skulle vilja?**

- ☐ Det får inte vara mer än ca 100 meter
☐ Det får inte vara mer än ca 300 meter
☐ Det får inte vara mer än ca 700 meter
☐ Det kan vara ca 1 kilometer eller mer

*** 2.5 Hur lång omväg kan du tänka dig att ta för att få gå genom ett grönområde när du är ute på något ärende?**

Ett ärende kan t.ex. vara att vara på väg hem från jobbet eller att du går ut för att äta lunch på lunchrasten.

- ☐ Jag tar ingen omväg
- ☐ Jag kan tänka mig att ta en omväg på ca 300 meter
- ☐ Jag kan tänka mig att ta en omväg på ca 500 meter
- ☐ Jag kan tänka mig att ta en omväg på ca 1 kilometer eller mer

*** 2.6 Hur föredrar du att ta dig fram i ett grönområde?**

Den här frågan handlar om hur markunderlaget ska vara i grönområdet för att du ska kunna ta dig fram.

- ☐ Tar mig helst fram där det inte är upptrampat
- ☐ Tar mig helst fram på upptrampade stigar
- ☐ Tar mig helst fram på en stig eller led med sågspån
- ☐ Tar mig helst fram på grusgångar (ca 2 meter breda)
- ☐ Tar mig helst fram på asfalterade gångar (ca 2 meter breda)

*** 2.7 Vad vill du kunna använda grönområdena till?**

Poängsätt de olika användningsområdena individuellt. En låg siffra innebär att du inte tycker att det är intressant att det finns grönområden där du kan utöva den aktiviteten. En hög siffra innebär att du föredrar att det finns grönområden där du kan utöva aktiviteten.

	Ointressant	1	2	3	4	5	Mycket intressant
Motion (t.ex. skidloppning, löpträning)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Lek och sport	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Rasta hund	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Promenader	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Plocka bär och svamp	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Koppla av ensam eller med vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Picknick	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Fiske	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Friluftaktivitet (t.ex. titta på växter och djur)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

*** 2.8 Hur viktigt är det för dig att det finns sittplatser i ett grönområde?**

Inte viktigt 1 2 3 4 5 Mycket viktigt

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

*** 2.9 Hur viktigt för dig är det att du har grönområden att titta på?**

Frågan gäller både grönområden som du kan se från till exempel ditt arbete eller din bostad, eller sådana grönområden som du ser när du är ute på något ärende. Tänk på att det både gäller de grönområden som du besöker och de som du inte besöker.

Inte viktigt 1 2 3 4 5 Mycket viktigt

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Miljöer du TRIVS ATT VISTAS I

Frågorna i den här delen av enkäten (3.1 - 3.5) handlar om hur ett grönområde som du TRIVS ATT VISTAS I bör vara. Frågorna rör bara hur ett grönområde bör vara för att du ska vilja besöka det. I den sista delen av enkäten (Frågorna 4.1 - 4.5) får du svara på hur ett grönområde som du tycker det är TREVLIGT ATT TITTA PÅ ser ut.

* 3.1 Vad gör ett grönområde intressant för dig att vistas i?

Poängsätt de olika innehållen individuellt.

	Ointressant	1	2	3	4	5	Mycket intressant
Stora grova lövträd		☐	☐	☐	☐	☐	
Stora grova barrträd		☐	☐	☐	☐	☐	
Skog		☐	☐	☐	☐	☐	
Stora klippta gräsytor		☐	☐	☐	☐	☐	
Ängar		☐	☐	☐	☐	☐	
Jordbruksmark		☐	☐	☐	☐	☐	
Backigt landskap		☐	☐	☐	☐	☐	
Berg		☐	☐	☐	☐	☐	
Våtmark, myr eller kärr		☐	☐	☐	☐	☐	
Liten sjö eller tjärn		☐	☐	☐	☐	☐	
Stor sjö		☐	☐	☐	☐	☐	
Mindre å eller bäck (smalare än 20 meter)		☐	☐	☐	☐	☐	
Älv eller större å (bredare än 20 meter)		☐	☐	☐	☐	☐	

* 3.2 Hur viktigt är det för dig att det finns olika slags grönområden för dig att vistas i?

Frågan rör både variationen av innehåll inom ett grönområde och variationen mellan olika grönområden.

Inte viktigt 1 2 3 4 5 Mycket viktigt
☐ ☐ ☐ ☐ ☐

* 3.3 Vad för slags skog föredrar du att vistas i?

- ☐ Barrskog
☐ Lövskog
☐ Blandskog

* 3.4 Hur tätt med träd och buskar får det som mest vara i ett grönområde du vistas i?

Frågan handlar om vilken sikt du vill ha när du vistas i ett grönområde. Svara genom att välja det längsta avstånd som du vill kunna se en trafikskylt som också finns mitt bland träd och buskar.

- ☐ Det behöver inte vara någon sikt
☐ Det bör vara en sikt på ca 10 meter
☐ Det bör vara en sikt på ca 50 meter
☐ Det bör vara en sikt på ca 100 meter

* 3.5 Hur stor "vildhetsgrad" skall det vara i det grönområde du helst vill vistas i?

En lägre siffra står för att grönområdet skall vara mer likt en stadspark. En högre siffra står för att grönområdet skall vara mer likt en urskog.

Liten vildhetsgrad (Stadsparkslik) 1 2 3 4 5 Stor vildhetsgrad (Urskogsläk)
☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Miljöer du tycker är TREVLIGA ATT TITTA PÅ

Frågorna i den här delen av enkäten (4.1 - 4.5) handlar om hur de grönområden du tycker är TREVLIGA ATT TITTA PÅ bör se ut. I motsats till när du svarade på frågorna i föregående avsnitt (3.1 - 3.5) så ska du INTE beskriva hur du föredrar hur ett grönområde ska vara när du besöker det, utan hur du föredrar att ett grönområde ska vara när du tittar på det från till exempel ditt hem, arbete eller när du åker förbi på en väg.

* 4.1 Vad gör ett grönområde intressant för dig att titta på?

Poängsätt de olika innehållen individuellt.

	Ointressant	1	2	3	4	5	Mest intressant
Stora grova lövträd		☐	☐	☐	☐	☐	
Stora grova barrträd		☐	☐	☐	☐	☐	
Skog		☐	☐	☐	☐	☐	
Stora klippta gräsytor		☐	☐	☐	☐	☐	
Ängar		☐	☐	☐	☐	☐	
Jordbruksmark		☐	☐	☐	☐	☐	
Backigt landskap		☐	☐	☐	☐	☐	
Berg		☐	☐	☐	☐	☐	
Våtmark, myr eller kärr		☐	☐	☐	☐	☐	
Liten sjö eller tjärn		☐	☐	☐	☐	☐	
Stor sjö		☐	☐	☐	☐	☐	
Mindre å eller bäck (smalare än 20 meter)		☐	☐	☐	☐	☐	
Älv eller större å (bredare än 20 meter)		☐	☐	☐	☐	☐	

* 4.2 Hur viktigt är det för dig att det finns olika slags grönområden för dig att titta på?

Frågan rör både variation av innehåll inom ett grönområde och variation mellan olika grönområden.

Inte viktigt 1 2 3 4 5 Mycket viktigt

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

* 4.3 Vad för slags skog föredrar du att titta på?

- ☐ Barrskog
- ☐ Lövskog
- ☐ Blandskog

* 4.4 Hur tätt med träd och buskar får det som mest vara i ett grönområde du tittar på?

Frågan handlar om vilken sikt du vill ha in i ett grönområde du tittar på. Svara genom att välja det längsta avstånd som du när du står utanför ett grönområde vill kunna se en trafikskylt som finns inne bland träd och buskar.

- ☐ Det behöver inte vara någon sikt
- ☐ Det bör vara en sikt på ca 10 meter
- ☐ Det bör vara en sikt på ca 50 meter
- ☐ Det bör vara en sikt på ca 100 meter

* 4.5 Hur stor "vildhetsgrad" skall det vara i de grönområden du tittar på?

En lägre siffra står för att grönområdet skall vara mer likt en stadspark. En högre siffra står för att grönområdet skall vara mer likt en urskog.

Liten vildhetsgrad 1 2 3 4 5 Stor vildhetsgrad

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Kontaktuppgifter

Johan Bäckman epost: w06joba@stud.slu.se

SENASTE UTGIVNA NUMMER

- 2012:7 Författare: Björn Henningsson
Inverkan av röjning och gödsling på mikrofibrillvinkeln i tallens (*Pinus sylvestris* L.) ungdomsved
- 2012:8 Författare: Sophie Casetou
The inter- and intra- specific variability of charcoal traits in boreal ecosystems
- 2012:9 Författare: Andreas Hagenbo
Allelopathic effects of *Calluna vulgaris* on *Pinus sylvestris* and *Populus tremula*
- 2012:10 Författare: Mikael Öhman
Utveckling av ett GIS-verktyg för selektion av bränningstrakter – en studie genomförd på SCA-skogs marker inom Medelpads skogsförvaltning
- 2012:11 Författare: Klara Joelsson Hedemyr
Soil organic carbon and infiltrability in relation to distance from trees (*Vitellaria paradoxa*) with and without termite mounds in a parkland of central Burkina Faso
- 2012:12 Författare: Felicia Olsson
Tame animals in the wilderness – livestock grazing around summer farms in Jämtland, boreal Sweden 1800-2011
- 2012:13 Författare: Jonas Sjödin
Undersökning av självspredning av contortatallen i norra Sverige
- 2012:14 Författare: Nils Henriksson
Measuring N uptake and transport in *Pinus sylvestris* to estimate mycorrhizal transfer efficiency. A tracer/fertilizer experiment in northern Sweden
- 2012:15 Författare: Mikael Sörhult
Influence of prescribed burning and/or mechanical site preparation on stand stem density and growth of Scots pine stands above the Arctic Circle: - results 9-19 years after stand establishment
- 2012:16 Författare: Per-Olof Nordin
NPK+ och blå målklassning – indikatorer på vattenkvalitet?
- 2012:17 Författare: Erik Söderbäck
Utvärdering av markberedning och plantering på SCA:s mark i Norrland 1998-2001. Föryngringsresultat efter 10 år
- 2012:18 Författare: Erik Söderholm
Lämpliga hybridaspkloner för odling i södra och mellersta Norrland
- 2012:19 Författare: Caroline Pöntynen Boström
Röjningsplan för Sveaskog
- 2012:20 Författare: Robyn Hooper
Climate change impacts and forest management adaptation measures in Sweden and British Columbia, Canada: A case study of Swedish forest managers
- 2012:21 Författare: Addisu Almaw Semeneh
Effects of trees and termite nests in agroforestry parklands on preferential water flows: image analysis of soil profiles after rain simulations and dye experiments
- 2012:22 Författare: Torun Bergman
Skogsutnyttjandet vid den medeltida masugnen i Hyttehamn

Hela förteckningen på utgivna nummer hittar du på www.seksko.slu.se